

Monika Martochová Dudová
Michal Martoch
Jana Martochová

Dítě a nadání

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

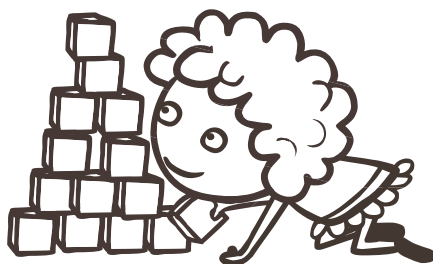
DÍTĚ A NADÁNÍ

Monika Martochová Dudová
Michal Martoch
Jana Martochová

"Tato práce mohla vzniknout pouze díky dnešním moderním technologiím, jež nám otevřely bránu k myšlenkám a výsledkům práce desítek "osvícených" lidí z celého světa, kterým není lhostejná budoucnost nás všech. Jen si představme svět, kde každý využívá své skutečné nadání pro dobro své i celého lidstva!"

Obsah

OBSAH	1	5.1. PRAVIDLO 10 000 HODIN	13
1. ÚVOD A CÍL STUDIE	2	5.2. VZDĚLÁVÁNÍ BOHATÝCH X VZDĚLÁVÁNÍ CHUDÝCH	14
2. TYPY NADÁNÍ/TALENTŮ	2	5.3. ŠKOLA KIPP (KNOWLEDGE IS POWER PROGRAM = VE VĚDĚNÍ JE SÍLA)	15
2.1. INTELIGENCE JAKO MĚŘÍTKO NADÁNÍ?	2	5.4. WALDORFSKÁ PEDAGOGIKA	16
2.2. STRENGTHSFINDER JAKO JAZYK TALENTŮ	3	5.5. MONTESSORI PEDAGOGIKA	18
3. NEJVĚTŠÍ GÉNIUS VŠECH DOB	4	5.6. OPEN GATE – GYMNÁZIUM A ZÁKLADNÍ ŠKOLA, S.R.O.	19
4. METODY A NÁSTROJE PRO IDENTIFIKACI NADÁNÍ/TALENTU	5	5.7. RUSKÁ RODOVÁ ŠKOLA	21
4.1. IQ	5	5.8. HYBRIDNÍ ŠKOLY V USA	22
4.2. EQ	6	5.8.1. ŠKOLA CARPE DIEM	22
4.3. MBTI	7	5.8.2. SCHOOL OF ONE	23
4.4. STRENGTHSFINDER	8	5.8.3. FOREST LAKE	23
4.5. BARVY ŽIVOTA	9	5.9. LESNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	24
4.6. SOCIONIKA	9	5.10. ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE „REVOLUCÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ“	25
4.7. ZPĚTNÁ VAZBA	10	5.10.1. LUMIAR	25
4.8. LOMINGEROVY TESTY	11	5.10.2. ŠKOLY BEZ UČITELE	26
4.9. HOGANOVY PSYCHODIAGNOSTICKÉ TESTY (HAS)	11	5.11. ONLINE VZDĚLÁVÁNÍ	26
4.9.1. HOGANŮV OSOBNOSTNÍ DOTAZNÍK (HIP)	11	6. ANALÝZA VÝSLEDKŮ PSYCHO-DIAGNOSTICKÉHO ŠETŘENÍ BARVY ŽIVOTA	28
4.9.2. HOGANŮV ROZVOJOVÝ TEST (HDS)	12	7. ZÁVĚRY	29
4.9.3. INVENTÁŘ MOTIVŮ, HODNOT A PREFERENCÍ (MVPI)	12	8. DOPORUČENÁ LITERATURA	30
5. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉMY A PŘÍSTUPY PODPORUJÍCÍ TALENT/NADÁNÍ DĚTÍ	12		

1. Úvod a cíl studie

Předmětem této studie je popsat současné nástroje, metody a vzdělávací přístupy z ČR i zahraničí, které mohou napomoci dětem s rozvojem jejich nadání/ talentu. Především chceme poukázat na fakt, že **neexistuje jediný „správný“ způsob identifikace a rozvoje nadání/talentu, který by jako jediný přinášel ty „zaručeně“ nejlepší výsledky.**

Řada metod a přístupů pro rozvoj talentu/nadání vychází totiž z historie, kulturních zvyků a ekonomické úrovně jednotlivých komunit nebo národů. Po celém světě najdeme řadu rozdílných vzdělávacích přístupů, jež ale v důsledku poskytují srovnatelné/stejně výsledky. Je tak na každém rodiči, dítěti nebo skupině, pro který z nich se rozhodnou v kontextu svého osobního přesvědčení. Právě na jednotlivé alternativy chceme v rámci studie upozornit.

Cílem studie je:

- o identifikovat oblasti tzv. talentu/nadání, kde se může dítě realizovat
- o vytvořit přehled dostupných metod a nástrojů, které jsou s menším či větším úspěchem využívány pro identifikaci talentu/nadání, a to u dětí i dospělých
- o stanovit si u jednotlivých metod a nástrojů rozsah využití a jejich skutečný praktický přínos v kontextu současných vědeckých poznatků
- o zmapovat hlavní ideje, představitele a směry zabývající se/podporující nadání dítěte

Při přípravě studie budeme vycházet z volně dostupných údajů publikovaných na webu, v knihách a dokumentech relevantních národních institucí, nestátních neziskových organizací a vzdělávacích institucí, a to v českém nebo anglickém jazyce.

Výstupy studie by měly sloužit pro:

- o rodiče, kteří hledají způsob, jak identifikovat nadání/talent svých dětí
- o pedagogické pracovníky a pracovníky volnočasových aktivit, kterým záleží na vzdělání dětí, s nimiž pracují
- o všechny otevřené lidi, kterým není lhostejná budoucnost našich dětí

2. Typy nadání/talentů

Ve studii č. 1, Práce s mimořádně nadanými dětmi, jsme podrobně rozpracovali základní pojmy nadání a talent. Vzhledem k nejednotnosti vědecké komunity budeme používat oba pojmy (talent a nadání) pro účely studie jako synonyma, což se děje i v běžné praxi.

2.1. Intelligence jako měřítko nadání?

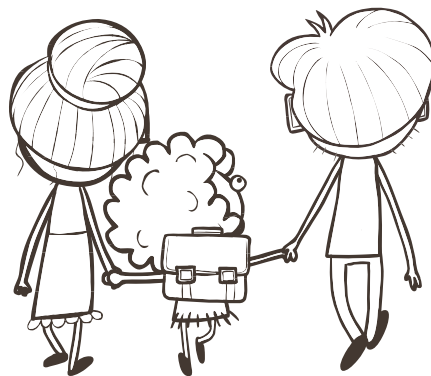
Většina z nás vyrůstala s představou, že pojem inteligence je založen na tradičním testu IQ. Test IQ byl vytvořen Alfredem Binetem (1857–1911), aby se objektivně změřilo porozumění, úsudek a logické myšlení. Binetovou motivací byl vzrůstající zájem o tehdy novou disciplínu, psychologii, a touha překonat třídní a kulturní předsudky panující ve Francii koncem 19. století v otázce hodnocení studijních předpokladů dětí. I když byl tradiční pojem IQ v době svého vytvoření převratný, současný výzkum dokazuje, že má dva významné nedostatky.

První chybou je myšlenka, že inteligence je určena už při narození a je neměnná. I když jednotlivci jsou skutečně geneticky vybaveni větším či menším nadáním pro danou oblast, vědci jako Buzan, Machado, Wenger a mnoho ostatních dokázali, že hodnota IQ může být výrazně zvýšena vhodným cvičením. V nedávném statistickém přehledu více než dvou set výzkumů o IQ, zveřejněných v časopise Nature, dospěl Bernard Devlin k závěru, že geny tvoří více než 48 procent IQ. Za **52 procent** vděčíme prenatální péči, prostředí a vzdělání.

Další slabinou je všeobecně panující přesvědčení, že nedílnou součástí inteligence jsou schopnosti slovní a matematické dedukce, která je hodnocena v testech IQ (i testech studijních předpokladů). Toto úzké chápání inteligence bylo důkladně zpochybněno současnými psychologickými výzkumy. V dnes už klasickém díle Dimenze myšlení (1983) psycholog Howard Gardner představil svou teorii různých typů inteligence, která tvrdí, že každý z nás je vybaven alespoň sedmi měřitelnými typy inteligence (v pozdějších dílech Gardner a jeho kolegové vymezili dvacet pět různých pod- kategorií).

Sedm typů inteligence s příklady géníů, kteří v nich vynikali/vynikají

1. Logicko-matematický (Einstein, Newton,...)
2. Verbálně-lingvistický (Shakespeare, Tolkien,...)
3. Prostorově-mechanický (Eiffel, Michelangelo,...)
4. Hudební (Mozart, Beethoven,...)
5. Tělesně-pohybová (Maradona, Jágr,...)
6. Interpersonálně-sociální (Gándhí, Nelson Mandela,...)
7. Intrapersonální (Matka Tereza, Freud,...)

Současný psychologický výzkum nejen rozšířil chápání povahy a rozmanitosti inteligence, ale také odhalil překvapivé pravdy o rozsahu našich možností. Výsledky mohou být shrnuty větou: váš mozek je mnohem lepší, než si myslíte.

Uvědomte si následující fakta. Mozek každého člověka:

- o je mnohem přizpůsobivější a všestrannější než jakýkoli superpočítač.
- o se dokáže naučit sedm faktů za vteřinu, každou vteřinu vašeho života, a ještě mu zbude dost místa na to, aby se naučil víc.
- o se s věkem zlepšuje, když je správně používán.
- o není jen v hlavě. Podle uznávané neurobioložky Candace Pertové *...se inteligence nenachází pouze v mozku, ale také v buňkách rozmístěných po celém těle...* Tradiční oddělování duševních pochodů, včetně citů, od zbytku těla už neplatí.
- o je jedinečný. Ze sedmi miliard lidí, kteří dnes na Zemi žijí, a z více než devadesáti miliard, kteří tu kdy žili, nikdo není a nebyl jako vy, pokud tedy nemáte jednovaječné dvojče. Vaše tvůrčí nadání, otisky prstů, výrazy obličeje, DNA a vaše sny jsou originální a jedinečné.
- o je schopen tvořit prakticky neomezené množství synaptických spojů nebo možných způsobů myšlení.

2.2. Strengthsfinder jako jazyk talentů

V roce 1998 začal americký tým vědců z Gallupu pod vedením Donalda O. Clintona a Toma Ratha aplikovat výsledky svých studií o talentech. Na základě Gallupova 40letého výzkumu talentů a silných stránek byla vytvořena definice 34 nejběžnějších talentů.

Původ slova strengthsfinder vychází z anglického překladu Strengths (silné stránky) a finder (hledání). Tedy jde o hledání silných stránek za účelem zjištění, které talenty jsou nejsilnější a na které má smysl zaměřit se a dále je rozvíjet. Dle Gallupu má mnohem větší význam rozvíjet se v tom, v čem jsou lidé dobří, než vydávat spousty energie za rozvíjení svých slabších stránek. Základem je pochopení svých silných stránek, abychom je mohli dále zdokonalovat, využívat v běžném životě, což nás povede nejen k lepším výsledkům, ale především k vnitřní spokojenosti.

Seznam 34 talentů podle Strengthsfinder

Vzhledem k tomu, že neexistuje český překlad, uvádíme názvy jednotlivých talentů v původním anglickém názvosloví s určitou základní definicí talentů.

1) **Achiever** – lidé, kteří mají talent Dosahování, mají velké množství energie a dokážou tvrdě pracovat. Cítí velké uspokojení z toho, když jsou zaneprázdněni a produktivní

2) **Activator** – lidé, kteří mají talent Aktivátora, mohou uskutečňovat věci tím, že dokážou přeměnit nápady a myšlenky v akci. Jsou často netrpěliví

3) **Adaptability** – lidé, kteří mají talent Přizpůsobivosti, preferují „jít s časem dále“. Mají sklon být v přítomnosti. Patří mezi lidi, kteří berou věci tak, jak přicházejí, a objevují budoucnost každý den

4) **Analytical** – lidé, kteří mají talent Analyzování, hledají vždy důvody a příčiny. Mají schopnost myslet o jednotlivých faktorech, které mohou ovlivnit danou situaci

5) **Arranger** – lidé, kteří mají talent Aranžéra, mohou organizovat, ale jsou také flexibilní, což obohacuje jejich organizační schopnosti. Rádi vymýšlejí, jak vhodně zkombinovat všechny dostupné zdroje, aby byl výsledek co nejlepší

6) **Believe** – lidé, kteří mají talent Důvěřivosti, mají pevně stanovené své hodnoty, které se nemění. V rámci těchto hodnot pak objevují účel svého života

7) **Command** – lidé, kteří mají talent Velení, jsou duchapřítomní. Jsou ochotni převzít zodpovědnost za situaci a dělat rozhodnutí

8) **Communication** – lidé, kteří mají talent Komunikace, mají obecně schopnost velice jednoduše nacházet cesty, jak své myšlenky převést do slov. Jsou velmi dobří řečníci a moderátoři. Umějí skvěle konverzovat

9) **Competition** – lidé, kteří mají talent Soutěživosti, měří svůj další postup a výsledky s výsledky ostatních. Bojují vždy o to, aby vyhráli první místo a obrátili cokoli v soutěži

10) **Connectedness** – lidé, kteří mají talent Propojenosti, mají víru v to, že všechny věci jsou nějak spojeny. Věří, že existují shody a že vše, co se okolo nás děje, má svůj důvod

11) **Consistency** – lidé, kteří mají talent Zásadovosti, si jsou vědomi potřeby přistupovat ke všem lidem stejným způsobem. Se všemi se snaží nakládat stejně a s důsledností tak, že nastavují jasná pravidla a striktně se jich drží

12) **Context** – lidé, kteří mají talent Kontextu, mají rádi přemýšlení o minulosti. Chápou současnost na základě průzkumu a pochopení minulosti

13) **Deliberative** – lidé, kteří mají talent Uvážení, lze nejlépe popsat jako ty, kteří vždy a naprosto seriózně přistupují k vykonání rozhodnutí nebo výběru volby. Umějí předvídat překážky

14) **Developer** – lidé, kteří mají talent Budovatele, jsou schopni rozpoznat a podporovat talent a potenciál v ostatních. Všímnu si znamení každého malého zlepšení a odvozují své uspokojení od těchto zlepšení

15) **Discipline** – lidé, kteří mají talent Disciplíny, mají rádi rutinu a strukturu. Jejich svět je nejlépe možné popsat řádem, kteří sami vytvářejí

16) **Empathy** – lidé, kteří mají talent Empatie, mohou cítit pocity ostatních lidí tím, že si představí sami sebe v životě nebo v situaci ostatních

17) **Focus** – lidé, kteří mají talent Zaměření, si určí směr, následují ho bez přestávky a dělají určité úpravy pro to, aby zůstali ve svém směru a neodchýlili se. Určují si priority a pak jednájí

18) **Futuristic** – lidé, kteří mají talent Futuristy, jsou inspirováni budoucností a tím, co může být. Inspirují ostatní svými vizemi budoucnosti

19) **Harmony** – lidé, kteří mají talent Harmonie, vždy hledají shodu. Nemají rádi konflikty, raději hledají oblasti, ve kterých se všichni shodnou

20) **Ideation** – lidé, kteří mají talent Představivosti, jsou fascinováni myšlenkami. Jsou schopni najít spojení mezi zdánlivě neslučitelnými jevy

21) **Includer** – lidé, kteří mají talent Zahrnování, jsou schopni chápat ostatní. Uvědomují si ty, kdo se cítí vynechávání, a vytvářejí úsilí, aby je zapojili do dění

22) **Individualization** – lidé, kteří mají talent Individualizace, jsou zaujati výjimečnými kvalitami každého jedince. Mají dar schopnosti ukázat, jak lidé, kteří jsou odlišní, mohou pracovat dohromady produktivně

23) **Input** – lidé, kteří mají talent Informátora, mají touhu vědět stále více. Často mají rádi, když mohou sbírat a archivovat různé informace

24) **Intellection** – lidé, kteří mají talent Intelektu, jsou charakterističtí svými intelektuálními aktivitami. Hodně zkoumají své nitro a oceňují intelektuální diskuse

25) **Learner** – lidé, kteří mají talent Učení, mají velkou touhu učit se nové věci. Chtějí se stále zlepšovat. Nejvíce je podněcuje učení, které je zajímavé mnohem více než samotný výsledek

26) **Maximizer** – lidé, kteří mají talent Maximalisty, se zaměřují na silné stránky a na způsob, jak stimulovat osobní a skupinovou výjimečnost. Hledají způsob, jak změnit něco dobrého v něco výjimečného

27) **Positivity** – lidé, kteří mají talent Pozitivity, mají nadšení, které je nakažlivé. Jsou pozitivní a mohou vybudit ostatní k tomu, co se chystají dělat

28) **Relator** – lidé, kteří mají talent Vytváření vztahů, se těší z blízkosti s ostatními. Nacházejí velké uspokojení, když mohou tvrdě pracovat s přáteli, aby dosahovali svých cílů

29) **Responsibility** – lidé, kteří mají talent Spolehlivosti, se vždy chovají tak, že to, co řeknou, také udělají. Berou to jako osobní závazek. Jsou vázáni ke stabilním hodnotám, jako jsou čestnost a loajalita

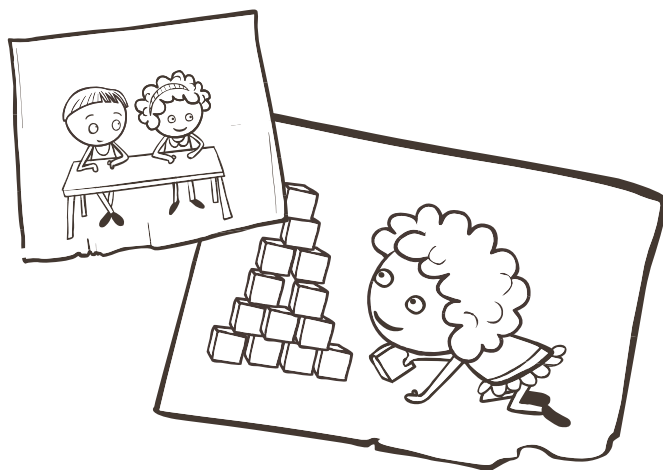
30) **Restorative** – lidé, kteří mají talent Řešitele, jsou odborníky v řešení problémů. Jsou dobří v hledání, co jde špatně, a následně v řešení této situace

31) **Self-Assurance** – lidé, kteří mají talent Sebevědomí, se cítí jistí ve schopnosti řídit svůj vlastní život. Ovládají svůj vnitřní kompas, který jim dává jistotu, že jejich rozhodnutí jsou správná

32) **Significance** – lidé, kteří mají talent Významnosti, chtějí být důležití v očích ostatních. Jsou vždy nezávislí a chtějí být rozpoznávání

33) **Strategic** – lidé, kteří mají talent Strategie, vytvářejí alternativní cesty, jak dále pokračovat. Když se jim předloží jakýkoliv scénář, mohou si všimnout důležitých vzorců a problémů

34) **Woo** – lidé, kteří mají talent Dvoření se, milují výzvy potkávání nových lidí. Přináší jim uspokojení z toho, že mohou prolomit ledy a vytvořit spojení s jinou osobou

Samozřejmě existují další definice talentů. Ve studii č. 1 jsme tyto definice také popisovali. Pro účely této studie a představu o různých úhlech pohledu považujeme tento popis za dostatečný.

3. Největší génium všech dob

„Géniové se nerodí, ale vytvářejí. Lidé jsou obdařeni téměř neomezenými schopnostmi a kreativitou, ale často je neumějí využívat.“

Koho historie považuje za největšího génia všech dob a proč?

Ve své knize **Kniha géníů** Tony Buzan a Raymond Keene provedli první objektivní pokus seřadit největší génie v historii. Jednotlivé osoby hodnotili v kategoriích včetně „Originality“, „Univerzálnosti“, „Vedoucího postavení v oboru“, „Všeobecné použitelnosti myšlenky“ a „Síly a energie“. Zde je **výčet nejlepších deseti**.

10. Albert Einstein
9. Feidiás (architekt Atén)
8. Alexandr Veliký
7. Thomas Jefferson
6. sir Isaac Newton
5. Michelangelo
4. Johann Wolfgang von Goethe
3. stavitelé Velké pyramid v Gíze
2. William Shakespeare
1. Leonardo da Vinci

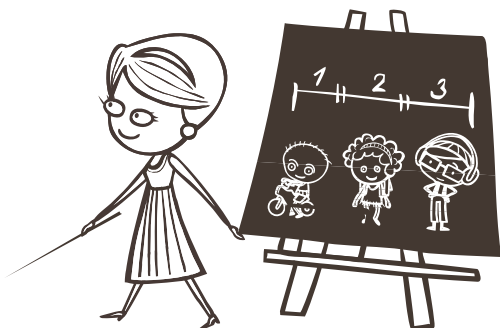
Největším géniem všech dob se podle náročného výzkumu stal **Leonardo da Vinci**. Byl geniální ve všech ohledech, dokazuje to jeho všestrannost a díla, která vznikla a zachovala se po jeho smrti. Jeho nadání bylo plně rozvinuto ve všech oblastech lidského života.

V knize Michaela J. Gelba je popsáno **sedm daVinciovských zásad**. Tyto zásady získal autor důkladným zkoumáním Leonardova života, jeho díla a jeho metod, na základě Leonardových zápisníků, vynálezů i legendárních uměleckých děl:

1. **Curiosita** – zvědavý přístup k životu a celoživotní vzdělávání
2. **Dimostrazione** – prověřování znalostí zkušenostmi, vytrvalost a ochota poučit se z omylů
3. **Sensazione** – vědomé zostřování smyslů
4. **Sfumato** – ochota přijmout paradox, nejasnost a nejistotu
5. **Art/Scienza** – rozvoj rovnováhy mezi vědou a uměním, logikou a představivostí (myslet celým mozkiem)
6. **Corporaliita** – rovnováha těla a duše (zdokonalení ladnosti, zručnosti a kondice)
7. **Connessione** – uznání vzájemných souvislostí všech věcí a jevů, systémové myšlení

Základním principem bylo učení napodobováním, které Leonardo da Vinci považoval za životně důležité pro mnoho živočišných druhů, včetně lidí. Uvědomoval si, že když dospějeme, máme jedinečnou možnost vybrat si, koho a co budeme napodobovat. Také si vědomě můžeme vybrat nové modely, aby nahradily ty, které už jsme překonali. Tudíž dává smysl vybrat si ty nejlepší „vzory“, aby nás vedly a inspirovaly při naplňování našeho potenciálu. A právě tímto se řídil celý svůj život. **Kolik dalších géníů by mohlo vyrůst při důsledné aplikaci tohoto přístupu a výše uvedených zásad již od mladého věku dětí?**

4. Metody a nástroje pro identifikaci nadání/talentu

V současné době existuje široké množství diagnostických testů a nástrojů, jež slouží ke zjištění úrovně nadání/talentu, typu osobnosti, určení silných a slabých stránek a spousty dalších vlastností, které je potřeba znát pro vlastní osobní rozvoj. S těmito nástroji či testy pracují převážně odborníci v daných oblastech, aby pomohli rodičům, učitelům i dětem poznat jejich vlastní schopnosti a dovednosti, v nichž by se měli dále rozvíjet.

Jednotlivé nástroje slouží velmi efektivně pro vlastní sebereflexi v oblasti pracovního a osobního života a některé mohou být využity pro identifikaci nadání/talentu dětí.

4.1. IQ

Definice

Neustále se s tímto pojmem setkáváme, a to ať už ve spojitosti s nadáním dětí nebo v novinách a v televizi, a neustále jsme obklopeni informacemi o srovnávání lidí na základě jejich inteligenčního kvocientu (IQ). Málčko z lidí, kteří se zájmem test vyplňují, tuší, co to inteligenční kvocient vlastně je. Jde o poměr mezi mentálním věkem (v čitateli) a skutečným fyzickým věkem člověka (ve jmenovateli). Tento poměr vynásobíme stem a dostaneme IQ. Čím vyšší je mentální, rozumový věk dítěte než ten skutečný, tím vyšší je jeho IQ. A naopak, čím je nižší mentální věk oproti skutečnému, tím nižší je IQ.

Intelligence je pravděpodobně nejdůležitější ze všech schopností, které psychologie rozlišuje. Schopnost řešit obtížné nebo nově vzniklé situace, schopnost přizpůsobit se a nově se učit ze zkušeností, správně určit podstatné souvislosti a vztahy. IQ testy jsou přímým prostředkem pro zjišťování výše inteligence. IQ testy však neměří celý rozsah inteligence, např. kreativitu, ale pouze některé složky. Proto je výsledek IQ testů relativní a snadno může být zavádějící.

Historie

Ačkoliv pojem „duševní test“ byl používán americkým psychologem Raymondem Bernardem Cattellem již od roku 1890, první testy IQ byly vypracovány až v roce 1906, a to Francouzem Alfredem Binetem pro ministerstvo školství. Jejich cílem bylo vybrat děti, které měly potíže ve škole, a zjistit jejich mentální věk. Binetův test se v průběhu času měnil a byl postupně zdokonalován. Například mnozí dělili výsledek testu skutečným věkem dítěte a výsledek pak násobili stem. Každý však konečné výsledky interpretoval jinak. Veličinu IQ poprvé zavedl německý psycholog William Stern v roce 1912, aby sloužila k vyhodnocování a porovnávání výsledků testů inteligence dětí, které vytvářeli zejména francouzští psychologové Alfred Binet a Théodore Simon na počátku 20. století. IQ testů od té doby vzniklo velké množství a zaměřují se na různé aspekty duševních schopností lidí. Velké uplatnění IQ testy našly již za 1. světové války, kdy za jejich pomoci armáda USA vybírala vojáky, kteří byli schopni urychleného výcviku.

Oblasti použití

IQ testy slouží u přijímacích zkoušek, protože je lze použít k předpovědi budoucích problémů s učením.

V ČR testování IQ pro širokou veřejnost provádí Mensa ČR. Její testy lze absolvovat vždy ve vybraných termínech a městech několikrát do roka. Testy IQ používané Mensou ČR vycházejí ze Stanford-Binetovy škály a Cattellovy teorie inteligence a jsou zkráceny pro účely plošného testování (na 40 minut). Jejich objektivita je proto oproti profesionálním testům do určité míry nižší. Také testy obecných studijních předpokladů

společnosti SCIO vycházejí ve svém základu ze Stanford-Binetovy škály inteligence. Mimoto existuje velké množství IQ testů na internetu, placených i zdarma, jejichž kvalita se velmi různí. Organizace Mensa správně upozorňuje na jejich úskalí. Měří především logickou inteligenci, nikoli její další složky. Také bychom neměli zapomínat na to, že výsledek testu je jedna věc, a naše každodenní chování věc druhá. Důvěřujeme tedy svému každodennímu jednání. To odráží naši inteligenci dost přesně, pouze se nedá vyjádřit číslem. Výsledek testu IQ postihuje jen část našich schopností, a proto bychom ho neměli přeceňovat.

Profesionálnímu testování IQ se věnují kliničtí či poradenská psychologové. Komplexní vyšetření inteligence psychologem zabere většinou 60–90 minut, v mnoha případech je tato služba hrazena státem (pedagogicko-psychologické poradny, zdravotnická zařízení). Psychologové ovšem měření inteligence provádějí s ohledem na řešení konkrétních problémů klienta (např. zjišťují mentální kapacitu žáka pro zvládnutí výběrové školy, případně omezení pracovní zátěže pacienta po závažném zranění hlavy). Je vhodné si nechat všechny pojmy z testování IQ, které psycholog zjistí, řádně vysvětlit.

Využití testu při zjišťování nadání u dětí

Když se dítě vyvíjí přiměřeně svému věku, tedy naprosto průměrně, činí poměr mentálního i skutečného věku 1 a jeho IQ je tedy 100. Existují pásma inteligence. Průměrné IQ se pohybuje v rozmezí 90–110 (někdy se udává střední průměr 95–105). U IQ nad 120 hovoříme o nadprůměrné inteligenci, u IQ pod 90 o pásmu mírného podprůměru.

Intelligenční kvocient však není žádný tachometr našich schopností. Je to pouze číslo, které ukazuje naši pozici v populaci. Je jistě symbolem inteligence, ta má ovšem svůj profil, své složky. Dítě, u kterého najdeme v určité oblasti snížené schopnosti, je může mít v jiné oblasti zcela nadprůměrné.

Zkušený psycholog bere při interpretaci testů v úvahu i další faktory. Třeba možnost momentálního selhání, kterou u konkrétního dítěte zavinila tréma, oslabení po nemoci, starosti, atd. Nebo to, že některým dětem nevyhovují testy na čas, mají raději zkoušky bez časového omezení. V každém případě se bude zamýšlet nad případným rozparem mezi naším prospěchem a výkonem u zkoušek.

4.2. EQ

Definice

Jedná se o ukazatel, který hodnotí lidskou schopnost zacházet s emocemi a spolupracovat se sociálním okolím. Od intelligenčního kvocientu (IQ) se liší tím, že hodnotí lidské vlastnosti, které mají co do činění s city, emocemi a veškerou komunikací s okolím. Nehodnotí myšlenkové schopnosti, ale složky empatie, sebeovládání, sebeuvědomění, motivace a společenské obratnosti. Lidé vnímají své okolí a podněty z něj (např. pohyb rukou, gestikulaci, oční kontakt, mrkání, intenzitu hlasu, vibrace, reakce druhé strany, odsednutí atd.) jako

informace, se kterými dále pracují. Schopnost poznání a práce s těmito informacemi emocionální kvocient také hodnotí. Emocní kvocient určuje míru schopnosti vcítit se, ovládat nálady, přizpůsobit se, být nezávislý, přátelský, laskavý, vnímat úctu, oblíbenost, vytrvalost. Je to součástí sociální inteligence, která zahrnuje schopnost sledovat vlastní i cizí pocity a emoce, rozlišovat je a využívat těchto informací ve svém myšlení a jednání. Nelze jej měřit jako IQ. EQ je mnohem méně geneticky zatíženo než IQ.

Historie

Vzdálené kořeny konstruktů emocionální inteligence je možné vysledovat až k E. L. Thorndikeovi (1920) a jeho termínu sociální inteligence, kterým se snažil vystihnout schopnost porozumění druhým lidem, schopnost řídit je a moudře jednat v mezilidských vztazích. Bližší kořeny tohoto konstruktů leží v Gardnerově konceptu intrapersonální a interpersonální inteligence, o němž píše ve své práci věnované mnohočetné inteligenci (1983).

Za zakladatele tohoto termínu bývají považováni Salovey a Meyer (1990), ale jako pojem se emocionální inteligence objevila v literatuře již dříve (Leuner, 1966; Payne, 1986; Greenspan, 1989). Salovey a Meyer vytvořili první formální model a definici a uskutečnili první relevantní empirické studie. K výraznější popularizaci a k širšímu představení tohoto konstruktů přispěl až Goleman.

Oblast použití

EQ se staví vedle IQ jako další indikátor, který má vliv na úspěšnost životní dráhy. Lidé s vyšším nebo vysokým EQ mají dobré předpoklady být dobří manažeři, vůdčí osobnosti, poradci, ale také přátelé, milenci a partneři. Mají tedy velký potenciál uplatnění ve společnosti. Dokážou předpovídat problémy (konflikty) dříve, než se zcela rozvinou, tudíž jim jsou schopni zabránit. Ovládají komunikaci a vyjadřování, díky kterým rozumějí svému okolí a okolí rozumí jim. Emocní inteligence je zastoupena stejně u mužů jako u žen, každé z pohlaví ale vyniká v trochu jiných složkách.

EQ testy v současné době nejsou tak rozvinuté a rozšířené jako IQ testy. Většina z těch, které existují, nesplňují kompletně požadavky odborné veřejnosti a jejich výpovědní hodnota je omezená. To se dá přičíst na vrub neustálému vývoji definice a vymezení EQ.

Využití testu při zjišťování nadání u dětí

Všichni lidé disponují emocemi a jsou jimi ovlivňováni. Patrně se však liší ve schopnosti své emoce a emoce ostatních vnímat, usměrňovat je a využívat je v osobním a pracovním životě jako pomoc při orientaci v různých situacích a při rozhodování.

Oproti IQ testu mu lze vytknout, že nemá žádnou stupnici a nelze tak stanovit jeho přesnou, nebo alespoň přibližnou vyvíjející hodnotu.

Je neoddiskutovatelné, že kvalita emoční inteligence ovlivňuje naše prožívání života (např. schopnost prožívat štěstí), ovlivňuje důvěru ve vlastní síly, schopnost motivovat sebe sama a dosahovat toho, co chceme, stejně jako jednat s druhými lidmi. Při zhruba stejné inteligenci rozhodují o úspěchu v životě i ve škole emoční kvality. Klasickou školní situací, kde se projevuje schopnost zvládat emoce, je dovednost zvládat trému a úzkost během zkoušení. Emoční inteligenci se děti učí napodobováním. Emoční inteligenci je možné zvyšovat tréninkem i v dospělém věku.

Emoční dovednosti se nenaučíme nikde ve škole, ale jediné a naostro ve **vlastním životě**. I když existují jisté metody, jak si jich všimnout a rozvíjet je už u malého dítěte.

Například odstrkované děti mají zvláště vysoké riziko, že nedostudují. Ve srovnání s dětmi, které mají kamarády, bývají osamělé děti vyloučeny ze školy dvakrát až osmkrát častěji. Jedna ze studií odhalila, že zhruba čtvrtina dětí, jež patřily na základní škole mezi neoblíbené, byla před dokončením střední školy ze studií vyloučena. Není divu. Představme si, že třicet hodin týdně trávíme v prostředí, kde nás nemá nikdo rád.

Emoční inteligence se pokouší vyřešit velmi starou otázku, a to, jak nakládat s vlastními vášněmi, touhou a emocemi. O tom, jak nám mohou být emoce nápomocny, nebo jak nás mohou zradit, k čemu nám emoce byly dříve a co od nich můžeme očekávat nyní.

4.3. MBTI

Definice

Jedná se o osobnostní test navržený pro identifikaci osobnosti, jehož název pochází z anglického překladu Myers-Briggs Type Indicator (MBTI). Typologie osobnosti MBTI je nástroj, který lze využít mnoha způsoby. Obzvláště užitečným pomocníkem je v oblasti osobního rozvoje. Princip tohoto testu je, že každý jednotlivec má primární mód činnosti ve čtyřech kategoriích:

- o kam je orientována naše energie
- o jak přijímáme informace
- o jakým způsobem se rozhodujeme
- o jaký preferujeme životní styl

V každé z těchto kategorií něco preferujeme:

- o Extravertnost nebo Introvertnost
- o Smysly nebo Intuici
- o Myšlení nebo Cítění
- o Usuzování nebo Vnímání

Všichni přirozeně používáme jeden z uvedených způsobů v každé kategorii častěji než ten druhý. Dá se říci, že preferujeme jeden způsob před druhým. Kombinací čtyř preferovaných způsobů se dostaneme k definici našeho osobnostního typu. Dle definice MBTI lze u každého člověka určit jeden z 16 typů osobnosti. Výhodou tohoto testu, na rozdíl od jiných, je to, že svými charakterem nehodnotí, protože:

- o neexistují dobré a špatné odpovědi, ale různé způsoby reagování
- o nabízí čtecí mřížku, která podporuje rozvoj samostatnosti každého jedince
- o umožňuje pochopit rozdílnosti jedné osoby od druhé a místo kritiky je využívat, přijímat druhého nikoliv „navzdory“, ale „kvůli“ jeho odlišnosti

Historie

MBTI vychází z psychologie C. G. Junga a byla vyvinuta americkou psycholožkou Isabel Myers Briggs. Postupně se metodologie rozšířila o aspekt týmové spolupráce, procesy učení a stylu vedení a rozšířila se do korporací jako jedna z metod osobnostního hodnocení.

Oblasti použití

Test je často používán v oblastech pedagogiky, při osobních pohovorech a výběru zaměstnanců, v manželských poradnách a pro osobní vývoj.

Finální písemný výstup metodologie MBTI zachycuje:

- 1) Osobnostní typ respondenta – charakteristika + grafické zobrazení
- 2) Definice dominantní, pomocné a nejméně oblíbené psychické funkce
- 3) Vliv osobnostního typu a jeho dominantních preferencí/psychických funkcí na:

- o styl vedení (leadership style)
- o preferovaný styl komunikace
- o kognitivní styl a volbu jazyka
- o upřednostňované pracovní prostředí, umožňující maximální využití potenciálu/preferenčních funkcí
- o potenciální rizika, hlavní omezení a možné konflikty
- o doporučení pro rozvoj

Využití testu při zjišťování nadání u dětí

Zvládnutí a používání teorie osobnostních typů může být prospěšné zejména tehdy, pokud je využívána spíše k objevení, než jako metoda pro „škatulkování“ lidí.

Tento test je především vyvinut pro dospělé a v současné době je jeho uplatnění ve školství nemožné vzhledem k charakteru pokládaných otázek. Myslíme si však, že by tento test mělo smysl přepracovat do formy, kterou budou moci vyplňovat i děti. Velkou výhodou testu ve spojitosti s dětmi by měl být právě fakt, že se nejedná o definování žádné konkrétní činnosti nebo nadání, která dítě má, ale jde především o poznání jeho osobnosti. Pokud rodiče nebo učitelé dostanou možnost poznat dítě z obecné stránky a ne jenom podle toho, jak se učí a jaké má výsledky ve škole, mohlo by to vést k větší spokojenosti dětí, neboť mohou cítit větší pochopení ze strany dospělých a učitelů. Také by to bylo výhodné pro dospělé, kteří se tak mohou zaměřit na konkrétní směry a nemuseli by tolik hledat a zkoušet, pokud se jedná o činnosti a aktivity, jež by mohli dítěti nabídnout.

4.4. StrengthsFinder

Definice

Jedná se o nástroj, jehož metoda nalézání talentů (synonymum nadání) u lidí je založena na hledání silných stránek a jejich následném zdokonalování a využívání v běžném i pracovním životě. Přesný význam tohoto pojmu a popisy jednotlivých talentů byly popsány v kap. 3 (viz Typy nadání).

Historie

V šedesátých letech minulého století si Don Clifton, otec tzv. pozitivní psychologie, založené na silných stránkách, uvědomil, že obvykle existuje nespočet možných jazyků pro popis toho, co je s lidmi v nepořádku. Svět byznysu má nespočet modelů pro určení kvalifikace (schopnosti). Většina z nich je však orientovaná na popis toho, co nefunguje, a co se obvykle také nazývá jako oblasti k zlepšení.

V roce 1988 Clifton vytvořil tým vědců a určil pro ně ambiciózní cíl vytvořit jednoduchý jazyk pro popis talentů a toho, co lidé dělají dobře. Vědci začali studovat v databázích, které obsahovaly více než 100 tisíc rozhovorů s lidmi, jimž se psychologové snažili identifikovat jejich talenty. V těchto datech pak hledali určité opakující se vzory. Vypracovali speciální otázky, které pak byly dále použity v jejich studiích úspěšných manažerů, reprezentantů zákaznického servisu, učitelů, doktorů a právníků, studentů, zdravotních sester a mnoha dalších profesí a oborů. Skrz tento proces byli schopni identifikovat 34 různých talentů, které byly v jejich databázi nejběžnější. Na základě toho vytvořili první verzi Cliftonova on-line nástroje pro hledání silných stránek, aby tak mohli měřit tyto odlišné talenty. Více na www.strengthsfinder.com.

Oblast použití

Test vychází z přesvědčení, že nalezení talentů, přeměna na silné stránky a jejich maximální využití přináší výrazně lepší pracovní výsledky i osobní spokojenost než pouhé zlepšování slabých stránek. Test StrengthsFinder identifikuje 5 nejsilnějších talentů testovaného, a to z celkového počtu 34 talentů (ty byly pro snadnější zapamatování abstrahovány z několika set velice specifických talentů).

Výsledky testu jsou individualizované a plně přizpůsobené na každého jednotlivce. Každý testovaný získá svůj osobní profil. Celkově tak existuje více než 33 miliónů kombinací jednotlivých talentů. Ve spojení s individuální kombinací znalostí a zkušeností to dává jasnou informaci o jedinečnosti každého člověka na celém světě. Samotný test od svého uvedení v roce 1998 absolvovalo již několik miliónů lidí a používá se úspěšně v celé řadě škol, nadnárodních i malých firem a organizací z celého světa pro hledání talentů jejich pracovníků.

Využití testu při zjišťování nadání u dětí

Přesně tento princip hledání individuálního talentů každého jedince by měl být primárním zájmem pracovníků, kteří pracují s dětmi, ať je lze či nelze zařadit mezi tzv. mimořádně nadané. Již od narození/v dětství/v mládí totiž začíná proces přípravy na budoucí povolání a „dospělost“, a co se v mládí zamešká, to se v dospělosti už mění jen velice obtížně.

Mimo standardní test StrengthsFinder existuje také „dětská“ verze, jež je zaměřena speciálně pro zjišťování silných stránek u dětí, je známá pod názvem StrengthsExplorer a představuje jazyk, který vznikl, aby pomohl lépe porozumět talentům studentů tak, že pomůže definovat, co je dělá jedinečnými.

Každý člověk je odlišný od ostatních a reaguje na svět svým vlastním způsobem už od chvíle, kdy se narodil. Rozmezí věku 10–14 let zahrnuje obrovské rozpětí rozvoje, chování, dospívání a přemýšlení. Pohled mladých lidí na svět je přirozeně rozdílný od těch dospělých. Realizací testu StrengthsExplorer učitelé i rodiče získají přístup k materiálům, které jim umožní uplatnit nadání jejich dítěte či žáka.

Ukázka interpretace dle StrengthsExplorer výzkumu, co pro ně znamená slovo učitel a přístup k dětem:
„Všichni učitelé by měli považovat za důležité, aby se stali „obhájci“ svých studentů – tedy aby se stali lidmi, kteří jim pomohou vidět a zaměřovat se na to nejlepší, co v nich je. Vždy je totiž v okolí dětí spousta lidí, kteří vidí pouze jejich slabosti a označují jejich chování negativně. Učitelé můžou být jedněmi z lidí v životě každého ze studentů, kteří jim pomohou vidět jejich život z těch pozitivnějších stránek...“

Více na:
<https://www.strengthsexplorer.com/content/122771/Re-sources.aspx>

4.5. Barvy života

Barvy života je diagnosticky intervenční systém, využívající techniku **barvově-slovních asociací (BSA)** a **metodu OKAV (objektově-komunikační analýzu vědomí)**. Pracuje se soubory slov, takzvanými slovními moduly a paletou osmi barev. Asociace slov a barev jsou během testu zaznamenávány pomocí počítačového programu, který okamžitě provede jejich vyhodnocení. Každá měřicí pomůcka využívá jiný soubor slov podle toho, na jakou oblast se zaměřuje. Jedná se o metodu využívající neurobiologické procesy mozku.

Oblast použití

Celá metoda Barvy života nabízí **objektivizovaný nástroj**, který je **schopen smysluplně** a názorně pro jednotlivé odborníky z různých profesí i samotného příjemce služeb (klienta) **objasňovat jak strukturu, tak průběhy individuálního i skupinového myšlení, cítění, prožívání i seberealizačního chování**.

V současné době je jedním z cílů této metody nabídnutí nástroje, který bude identifikovat talent v oblastech zacházení s pravidly, vidění a cítění sebe sama, míra vnímání a prosazování vlastní reality, relativní stálost či silná pohyblivost zastávaných postojů, míra subjektivní spokojenosti se svými postoji a jejich potřeby ji dávat najevo, kapacita k učení, výkonnost, jak působí hodnocení jiných, způsob řešení případných neúspěchů. Výstup bude obsahovat ukazatele, které mohou nadaným i nenadaným pomoci v jejich osobním rozvoji.

Historie

Teorii asociací přinesli do psychologie Wilhelm Wundt a William James již koncem 19. století, přičemž detailně popsali základní principy a zákony asociací v lidském mozku.

Barvy samotné jsou uznávanou psychologickou metodou již velice dlouho. Autor metody Jiří Šimonek využil zkušeností i myšlenek starých čínských a sumerských myslitelů, Goetha, Maxe Planka a nejvíce Maxe Lüschera, který vše propojil do Lüscherova barvového testu. Max Lüscher získal doktorát v oborech filozofie, psychiatrie a psychologie. Jeho disertační práce „Barvy jako diagnostický nástroj v psychologii“ byla přijata s velkým ohlasem z oblastí psychiatrie, filozofie a psychologie. Lüscherovy barvové diagnostiky jsou přeloženy do sedmi jazyků, a to na univerzitách po celém světě, například v Dánsku, Finsku, Norsku, Rakousku, Itálii, Německu, Švýcarsku, USA (Yale, Boston), Chile, Peru, Argentině, Rusku, Polsku, Maďarsku, Rumunsku, České republice a také na Slovensku. A to především díky transkulturní přenositelnosti, kterou barvy vykazují. Na základě tohoto faktu jsou předpokládány podobné způsoby postojů i v jiných (vzdálených) teritoriích či dokonce v jiné jazykové kultuře.

V ČR se metoda do obecného povědomí dostává po roce 2001, kdy byl k dispozici dostatečný vzorek testovaných. Zájem o její praktické využití v ČR projevovaly i některé pedagogicko-psychologické poradny (olomoucká PPP velmi často používá metodu barev, hlavně na ZŠ Hájkova, která je specializovaná na práci s nadanými dětmi). Stoupá ale také poptávka po školeních odborných poradců a konzultantů.

V roce 2006 byla založena společnost DAP Services a.s., která si dala za cíl ujmout se metody Barvy života a rozšířit ji nejen v České republice, ale i za hranicemi. Celkově prošlo v ČR touto metodou již více než 300 000 osob s významným zastoupením dětí (218 108) mladších 18 let.

Využití metody při zjišťování nadání u dětí

V současné době probíhá výzkumná fáze, která má ověřit nástroj k „měření talentu“ (identifikaci nadání/talentu). Tato fáze obsahuje referenční skupinu zhruba 500 žáků indikovaných ze strany učitelů jako nadání (například absolventi krajského kola SOČ), dále z aktivních sportovních talentů a uměleckých škol a konzervatoří. Součástí referenční skupiny je i 84 dětí diagnostikovaných v rámci projektu „Nadání... brána k úspěchu“. Více o výsledcích měření této skupiny najdete v kapitole 6.

Příprava nástroje se nachází ve fázi úvodního testování, v jehož průběhu se shromažďují podklady pro kalibraci měření na jednotlivé druhy talentů, pro jejichž měření bude nástroj určen.

Tento nástroj na „měření talentu“ bude na základě referenčních skupin umožňovat:

- o zobrazení míry korelace výsledku jednotlivce s danou skupinou (jako identifikaci oblastí, pro kterou je predisponován)
- o zobrazení a popis charakteristiky na základě měření metodou, která se používá v již existujících a validovaných nástrojích

4.6. Socionika

Historie

Socionika je mladý psychologický obor, který byl založen v 60. letech 20. století na základě funkční typologie osobnosti C. G. Junga z roku 1920. Její zakladatelkou je Aušra Augusta (Augustinavičiutė) z Litvy, které se podařilo Jungovu typologii rozluštit a rozšířit mezi širokou veřejnost hlavně v Rusku a na Ukrajině. Aušra okolo sebe vytvořila velký tým lidí z různých profesí a reálně potvrdila znalosti Jungovy typologie, které v jeho době nebyly pro její složitost mezi širokou veřejností rozšířeny. V současnosti se typologie používá v osobním životě, při hledání partnera, v mezilidských vztazích a ve vytváření pracovních skupin.

O metodě

Socionika je věda o přijímání, zpracování a výdeji informací, které jsou u každého typu člověka odlišné. Tato idea je založená na tom, že „charakter jedince“ se chová jako sada provázaných bloků, které Aušra Augusta nazvala psychologickými funkcemi. Různé kombinování a spojování těchto psychologických funkcí pod vlivem zkušeností a okolností postupně způsobuje vytváření rozmanitých vzorců chování, a tudíž různých charakterových typů.

Těchto charakterových typů je 16, každý z nich má ve společnosti jedinečnou funkci a patří jí specifické předurčení. Typy mají své silné a slabé stránky a rozdílnost mezi nimi je velice výrazná. Jednotlivé typy získaly zvučná jména podle významných nositelů stejného typu (Napoleon, Balzac, Jesenin, Hamlet), což pomohlo lehkému zapamatování a umožnilo rychlé rozšíření do společnosti.

16 socionických typů

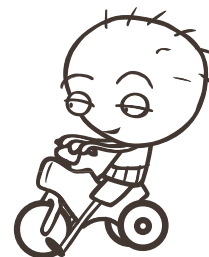
- 1) **Don Quijote**, „Vynálezce“ – intuitivně-logický extrovert (logický, intuitivní, extrovertní, iracionální)
- 2) **Dumas**, „Prostředník“ – sensoricko-etický introvert (etický, sensorický, introvertní, iracionální)
- 3) **Victor Hugo**, „Životocitel“ – eticko-sensorický extrovert (etický, sensorický, extrovertní, racionální)
- 4) **Robespierre**, „Analytik“ – logicko-intuitivní introvert (logický, intuitivní, introvertní, racionální)
- 5) **Hamlet**, „Učitel“ – eticko-intuitivní extrovert (etický, intuitivní, extrovertní, racionální)
- 6) **Maxim Gorkij**, „Inspektor“ – logicko-sensorický introvert (logický, sensorický, introvertní, racionální)
- 7) **Žukov**, „Maršál“ – sensoricko-logický extrovert (logický, sensorický, extrovertní, iracionální)
- 8) **Bradbury**, „Lyrík“ – intuitivně-etický introvert (etický, intuitivní, introvertní, iracionální)
- 9) **Caesar**, „Politik“ – sensoricko-etický extrovert (etický, sensorický, extrovertní, iracionální)
- 10) **Balzac**, „Kritik“ – intuitivně-logický introvert (logický, intuitivní, introvertní, iracionální)
- 11) **Theodore Dreiser**, „Ochránce“ – eticko-sensorický introvert (etický, sensorický, introvertní, racionální)
- 12) **Jack London**, „Podnikatel“ – logicko-intuitivní extrovert (logický, intuitivní, extrovertní, racionální)
- 13) **Dostojevskij**, „Humanista“ – eticko-intuitivní introvert (etický, intuitivní, introvertní, racionální)
- 14) **Sherlock Holmes**, „Ředitel“ – logicko-sensorický extrovert (logický, sensorický, extrovertní, racionální)
- 15) **Tom Sawyer**, „Psycholog“ – intuitivně-etický extrovert (etický, intuitivní, extrovertní, iracionální)
- 16) **Jean Gabin**, „Mistr“ – sensoricko-logický introvert (logický, sensorický, introvertní, iracionální)

Oblast použití

- pro rozpoznání silných a slabých stránek člověka včetně dětí
- pro osobní rozvoj – přijetí sama sebe
- při hledání vhodného partnera
- e výběru práce, která člověka realizuje
- v pochopení mezilidských vztahů
- ve vytváření tvůrčích pracovních kolektivů

Využití metody při zjišťování nadání u dětí

Socioniku lze využít jako jednu z metod pro identifikaci nadání dětí a jeho další rozvoj. V ČR je zatím velmi málo rozšířená a informace o ní jsou k dispozici pouze v omezené míře. Mezi první certifikované lektory a konzultanty v ČR patří Martin Másilko (www.socionika.eu), který tuto metodu studoval v Rusku a získal praktické zkušenosti na několikaleté stáži v Ruské rodové škole (viz dále v části Ruská rodová škola). V Rusku se tato metoda velmi rozšířila a hojně se využívá ve školství k typování celých tříd, učitelů i rodičů.

4.7. Zpětná vazba

Definice

Zpětná vazba jako pojem při analýze talentu/nadání dětí i dospělých osob by měla vyjadřovat nezávislý pohled očima jiných na chování, silné a slabé stránky daného jedince, a to z osobního i pracovního hlediska. V praxi se využívá nejčastěji zpětná vazba 360 stupňů. Existuje však celá řada modifikací.

Občas bývá pojem Zpětná vazba zaměňován za kritiku ve smyslu pozitivní nebo negativní. Také se používají pojmy: tzv. konstruktivní kritika nebo posudek. Vzhledem k naší „komunistické“ minulosti bývají slova posudek i kritika vnímány až na výjimky spíše negativně, a mají tak již od počátku negativní citové zabarvení. Proto je naprosto nevhodné používat tuto terminologii ve vztahu k dětem a jejich nadání/talentu, kde je pozitivní přijetí základním předpokladem úspěchu.

Historie

Zpětnou vazbu v různé podobě využívali v historii všichni „osvícení“ myslitelé a učitelé pro svůj vlastní rozvoj i rozvoj svých svěřenců, kolegů a blízkých.

Oblast použití

Zpětná vazba může být podávána ústně nebo v písemné podobě. Pro dlouhodobý přínos je rozhodně vhodnější písemná varianta, ke které se dotyčný může pravidelně vracet. Každý, kdo připravuje zpětnou vazbu, by k ní měl přistupovat co nejvíce neutrálně a dané dítě či jedince by se měl snažit vnímat bez pozitivních či negativních emocí (což se v praxi ne vždy daří).

Zpětná vazba má široké možnosti použití a je vhodná pro:

- o zjišťování schopností dětí a pro jejich sebeuvědomování. Musí být vedena velice obezřetně a pod vedením zkušených mentorů
- o mladé lidi, kteří si ujasňují, co očekávají od života, a přemýšlejí o své budoucnosti
- o každého, kdo se snaží o povýšení a neví, proč se mu to nedaří, nebo hledá příčiny neúspěchu
- o všechny lidi, kteří zvažují změnu zaměstnání nebo obor pracovní činnosti
- o vedoucí pracovníky a majitele firem, kteří chtějí organizaci dále rozvíjet a považují dobrý vztah s okolím (rodinou, podřízenými, zákazníky apod.) za základ úspěchu, nebo naopak mají problémy ve vztahu ke svému okolí a neznají příčiny
- o partnerské dvojice, jež chtějí svůj vztah zlepšovat, nebo se ve vztahu vyskytly problémy a oba mají zájem na jejich řešení
- o rodiče, kteří hledají cestu, jak vést děti a poskytnout jim kvalitní základ pro život

Využití při zjišťování nadání u dětí

Při přípravě zpětné vazby je nutné být velice obezřetný a dobře vnímat vnitřní rovnováhu jedince, pro kterého se zpětná vazba připravuje. Obzvláště u dětí je to velice citlivá záležitost. Na druhou stranu právě děti a mladiství umějí při správném způsobu komunikace velice silně vnímat, chápat a případně také měnit postoje.

Hlavní přínos zpětné vazby spočívá v „nezávislém“ pohledu na dané dítě či mladistvého, který tak získá jedinečnou možnost dozvědět se, jak jej vnímá jeho okolí. Právě okolí totiž vidí dominantní silné stránky i nedostatky. Vlastní představa o realitě bývá v tomto věku často zkreslená, což je samozřejmě zcela pochopitelné a vyplývá to z nedostatečných zkušeností a povědomí o „fungování světa“, stejně jako o (ne)vyzrálosti ega. Děti totiž mívají tendence se buď podceňovat, nebo naopak přeceňovat daleko více než dospělí. Zpětná vazba jim tak může „otevřít oči“ a nasměrovat je tím správným směrem.

4.8. Lomingerovy testy

Společnost Lominger (www.lominger.com) je světovou špičkou v oblasti vůdcovství (leadershipu) a konzultace nadání/talentu. Jejím posláním je pomáhat lidem, týmům a organizacím zvyšovat jejich efektivitu a produktivitu prostřednictvím rozvoje jejich talentu/silných stránek. Společnost pracuje s top manažery a řediteli velkých i malých organizací po celém světě. Jejím cílem je transformovat životy lidí a organizací pro maximální využívání talentu/nadání k jejich osobnímu i pracovnímu prospěchu.

Historie

Společnost Lominger založili v roce 1991 Michael M. Lombardo a Robert W. Eichinger. Lomingerova škála produktů a služeb, známá jako Leadership Architect® Suite, se od té doby stala mezinárodně uznávaným nástrojem, který může být na míru přizpůsobený jakékoliv organizační kultuře nebo manažerskému stylu.

Oblast použití

Lomingerovy testy jsou využívány převážně v pracovní oblasti a nebyly vyvinuty primárně pro identifikaci talentu dětí. Z tohoto důvodu je pro tyto účely rozhodně nedoporučujeme. Avšak vzhledem k tomu, že se čtenář může s tímto nástrojem v praxi setkat, jsme jej zde zařadili alespoň se základními informacemi.

4.9. Hoganovy psycho-diagnostické testy (HAS)

Definice

Psychodiagnostické metody HAS se opírají o kvalitní testy s vysokou mírou informační efektivitu a odpovídajícími hodnotami reliability a validity. Metody byly vyvinuty přímo pro pracující populaci a nejsou klinicky orientovány. Měří spolehlivé osobnostní charakteristiky, motivy a vzorce chování, které jsou důležité pro úspěch v dané profesi. Pomáhají identifikovat potenciál klíčových pracovníků společnosti a dokáží předvídat úspěšnost jedince, pracovního týmu i firmy jako celku. V celosvětovém měřítku jsou Hoganovy metody považovány za kvalitní nástroje. Tzv. Hoganových metod je několik. Na jejich vývoji se neustále pracuje, a proto se objevují nové druhy výstupních zpráv, zacílených na určitou oblast zájmu, atd. V současnosti jsou u nás používány testové metody:

4.9.1. Hoganův osobnostní dotazník (HPI)

(HPI – Hogan Personality Inventory)

Základní metoda HPI zobrazuje světlou stránku osobnosti (tak jak ji znají ostatní). HPI je vysoce validní test osobnostních rysů, které jsou klíčové pro úspěch v zaměstnání, v mezilidských vztazích i v osobním životě. Tento dotazník vychází z osvědčeného Big Five modelu osobnosti, mírně uzpůsobeného pro potřeby testu. Výsledky jsou uspořádány do sedmi škál: stabilita, sebeprosazování, sociabilita, kooperativnost, systematickosti, zvědavost a učenlivost.

4.9.2. Hoganův rozvojový test (HDS)

(HDS – Hogan Development Survey)

HDS se zaměřuje na zjišťování potenciálních překážek osobního a profesního rozvoje. Hlavními aplikačními oblastmi jsou výběr zaměstnanců, osobnostní rozvoj a rozvoj manažerských dovedností. HDS pomáhá vytipovat uchazeče, kteří mají problémy s týmovou prací. HDS je primárně určen pro zjištění chování, které je obvykle skryto a projevuje se jen v krizových situacích, pod tlakem, při vyčerpání na základě dlouhodobé zátěže, když si jedinec nedává pozor. Je to temná stránka povahy jedince, která je obvykle dobře ukryta za sociální maskou. V profesích, jež vyžadují vysokou zodpovědnost a schopnost sebeovládání v krizových situacích, je poznání této stránky osobnosti nutností. HDS diagnostikuje 11 druhů chování, které se projevují ve stresových situacích: *entuziastický-výbušný, ostražitý-podezřivý, opatrný-úzkostný, rezervovaný-odtažitý, svéhlavý-agresivní, sebejistý-arogantní, charismatický-manipulativní, živý-teatrální, nápaditý-výstřední, svědomitý-puntičkářský, loajální-závislý.*

4.9.3. Inventář motivů, hodnot a preferencí (MVPI)

(MVPI – Motives, Values, Preferences Inventory)

Tento test se zaměřuje na identifikaci motivů a hodnot jedince při dosahování cílů v jeho osobním i profesním životě. Výsledky vypovídají o souladu mezi firemní kulturou a jedincem. MVPI se dá použít k několika účelům. Předně je to opět oblast výběru zaměstnanců, kde poskytuje údaje o tom, jaké má jedinec zájmy a co od pracovní pozice očekává. Dalším cílem může být příprava kariérové strategie. Nakonec je MVPI vhodný pro stanovení kompatibility motivace v týmu. MVPI zjišťuje 10 základních oblastí lidské motivace. Odhalí to, co jedinec chce, což nemusí být nutně to, co dělá. Škály jsou: estetika, sociální kontakt, péče, obchod, hédonismus, moc, uznání, poznání, bezpečí, tradice.

Historie

Tvůrcem metod je Robert Hogan, profesor psychologie. Jeho myšlenky mu pomohla v praxi realizovat jeho žena Joyce Hogan. Společně založili firmu Hogan Assessment Systems (dále jen HAS). V ČR distribuují Hoganovy metody firma Assessment Systems. V současnosti u nás tyto metody používají bezpečnostní složky, IT firmy, telekomunikační firmy a další progresivní organizace. Mezi klienty je řada nadnárodních firem.

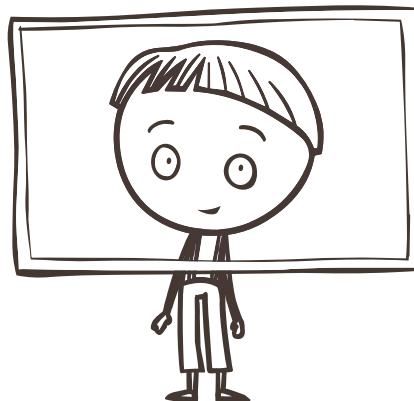
Oblast použití

Hoganovy metody mají široké využití v personálním řízení podniku. Dají se využít prakticky ve všech situacích, kdy je zapotřebí jedince co nejlépe poznat a porovnat jej s ostatními. Jejich využití je možné pro nábor a výběr, pracovní adaptaci, vzdělávání a rozvoj, hodnocení a odměňování, plánování

profesní dráhy, přemístění, povýšení, nástupnictví, outplacement a také pro odchody zaměstnanců. Testy a interpretační zprávy z nich vycházející jsou vstupem pro poradenskou praxi v mnoha oblastech personální práce. Především jde o výběr a rozmisťování zaměstnanců, dále o kariérové plánování, trénink a rozvoj, e-learning, koučování a firemní kulturu.

Využití testu při zjišťování nadání u dětí

Hoganovy psychodiagnostické testy, podobně jako Lominerovy testy, nejsou sice určeny pro zjišťování nadání/talentu u dětí, ale uvedli jsme je zde jako zajímavý příklad zjišťování nadání u dospělých a jejich následné aplikace ve firmách (validační studie dokazují, že metody umějí predikovat pracovní úspěch jedince).

5. Vzdělávací systémy a přístupy podporující talent/nadání dětí

V dnešním vzdělávacím systému existuje tradiční a alternativní přístup ke vzdělávání. Tradiční přístup vymezuje mimořádně nadané děti legislativně. Problematikou vzdělávání mimořádně nadaných dětí se zabývá MŠMT, které legislativně zakotvilo pojem mimořádné nadání a řeší vzdělávání mimořádně nadaných žáků společně s dalšími organizacemi (viz studie č. 1 – Práce s mimořádně nadanými dětmi v ČR).

Takzvané alternativní vzdělávací systémy a přístupy nabízejí dětem a jejich rodičům jiný způsob vzdělávání, odpovídající jejich životní filozofii, a navíc ve srovnání s tradičním přístupem poskytují dětem prokazatelně výrazně lepší vzdělání (za předpokladu správné volby).

Mezi nejznámější ucelené alternativní systémy v ČR patří waldorfská a montessori pedagogika. Zájem o tyto školy je značný a mnohdy nedokážou uspokojit poptávku i přesto, že se jedná o soukromé školy a školky (tedy jsou placené).

Do budoucna lze očekávat, že se poptávka bude dále zvyšovat, a to v návaznosti na to, jak bude „dorůstat“ další generace rodičů, kteří si budou stále silněji uvědomovat, že kvalitní a vyvážené vzdělání je pro jejich děti tím nejcennějším, co jim kromě lásky a pohody v rodině mohou poskytnout pro jejich budoucí úspěšný a spokojený život.

Mimo zmiňovanou waldorfskou a montessori pedagogiku existuje celá řada dalších přístupů a vzdělávacích systémů, které umožňují rozvoj nadání dětí a v ČR se dosud neprosadily, ale v zahraničí jsou již vyzkoušené s výbornými výsledky. Jejich společným jmenovatelem je skutečnost, že se téměř výhradně zaměřují na individualitu jedince namísto hledání mimořádně nadaných dětí a jejich podporu.

Cílem této části studie je zmapovat hlavní ideje, představitele a směry zabývající se/podporující nadání dítěte, se kterými se může člověk se zájmem o tuto problematiku běžně setkat.

5.1. Pravidlo 10 000 hodin

Již téměř celou jednu generaci „vře“ mezi psychology z celého světa vášnivá debata, kterou by většina z nás nejspíš považovala za dávno uzavřenou. Otázka zní – existuje vůbec něco jako vrozené nadání? Instinktivní odpověď je ano. Úspěch rovná se talent plus dřina. Přesto na tomto pohledu něco nehraje. Čím více totiž psychologové analyzují životopisy slavných a úspěšných lidí, tím menší význam přisuzují vrozenému nadání a naopak větší tvrdé práci.

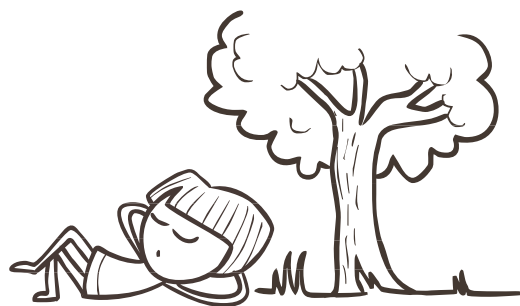
Hlavním důkazem je v tomto sporu studie, kterou na počátku 90. let 20. století vypracoval psycholog K. Anders Ericsson se svými dvěma kolegy z elitní berlínské Akademie múzických umění. S pomocí profesorů akademie rozřídil všechny houslisty do tří skupin. V první skupině byly hvězdy, studenti s vyhládkou na kariéru světových sólistů, ve druhé ti, kteří byli hodnoceni pouze jako „dobří“. A ve třetí byli studenti, kteří neměli velkou naději na profesionální kariéru a kteří se chtěli stát učiteli hudby na veřejných školách. Všem houslistům pak Ericsson položil tutéž otázku: „Kolik hodin máte za celou svou kariéru, od chvíle, kdy jste poprvé vzali do ruky smyčec, přibližně odcvičeno?“

Všichni hudebníci ze všech tří skupin začali s hraním zhruba ve stejném věku, kolem pěti let. V prvních několika letech cvičili všichni víceméně stejně poctivě, asi dvě až tři hodiny týdně. Kolem osmého roku věku se však začaly projevovat první nápadné rozdíly. Studenti z první skupiny začali cvičit více než ostatní – v devíti šest hodin týdně, v desíti osm, ve čtrnácti šestnáct a tak stále dál až do dvaceti let, kdy už cvičili – to znamená záměrně a soustředěně hráli na svůj nástroj s úmyslem se zlepšit – přes třicet hodin týdně. Ti nejlepší z dvacetiletých studentů měli odcvičeno celkem deset tisíc hodin. Naopak ti průměrní stihli za svůj hudební život jen osm tisíc hodin a budoucí učitelé pouhé čtyři tisícovky.

Nato Ericsson se svými kolegy porovnal amatérské klavíristy s profesionály a došel k témuž závěru. Amatéři v dětství nikdy necvičili víc než tři hodiny týdně a ve dvaceti měli odcvičeno dva tisíce hodin. Oproti tomu profesionálové svou tréninkovou zátěž rok od roku soustavně navyšovali a ve dvaceti měli, stejně jako houslisté, v rukou deset tisíc hodin cvičení.

Na Ericssonově studii je překvapivá skutečnost, že ani on, ani jeho kolegové neobjevili žádný „přirozený talent“, žádného muzikanta, který by snadno vyklusal až na vrchol bez nějakého zvláštního tréninku. A nepřípadli ani na žádné studenty, kteří by cvičili poctivěji než všichni ostatní, a přesto nepropadli do nejvyšších hudebních sfér. Z jejich výzkumu vyplývá, že člověku stačí jen takové nadání, aby se dostal na hudební školu. Pak už odlišuje virtuosa od hudlaře jen ochota a vůle tvrdě pracovat. To je celé tajemství. Lidé, kteří dosáhli samotného vrcholu, nepracují tvrději nebo mnohem tvrději. Oni pracují mnohem, mnohem, mnohem tvrději.

K závěru, že podmínkou schopnosti plnit velmi složité úkoly je určitá minimální úroveň tréninku, opakovaně dospěla řada obdobných studií. Výzkumníci se dokonce shodli na kouzelném čísle, které je podle nich zárukou pravého mistrovství – deset tisíc hodin cvičení.

Na základě těchto studií se mezi odborníky pomalu formuluje teorie, že deset tisíc hodin tréninku je nutnou podmínkou toho, aby se člověk stal mistrem světového kalibru – v čemkoliv,“ píše neurolog Daniel Levitin. Toto číslo se objevuje v jedné studii za druhou, ať už jde o skladatele, basketbalisty, spisovatele, krasobruslaře, klavíristy, šachisty, nebo třeba špičkové zločince. Ovšemže to nevysvětluje, proč jedni vytěží ze stejné poctivé tréninku víc a druhí méně. Každopádně zatím nikdo nenarazil na skutečně prvotřídního mistra, který by měl odcvičeno méně. Zdá se, že mozku trvá nejméně 10 000 hodin, než vstřebá vše, co ke skutečnému mistrovství potřebuje. A to platí i pro lidi, které považujeme za geniální.

Číslo 10 000 hodin je pochopitelně zajímavé rovněž tím, že je to obrovská hromada času. Je prakticky nereálné, aby člověk odtrénoval deset tisíc hodin v průběhu dětství a dospívání sám o sobě. Bez rodičů, kteří by jej vedli a podporovali, se žádný budoucí mistr neobejde. A navíc nesmí být chudý, protože kdyby měl po večerech či odpoledních uklízet hotely či umývat nádobí, aby neumřel hladý, neměl by dost času na procvičování. Potřebného počtu odtrénovaných hodin ve skutečnosti dosáhnou jen ty děti, které se dostanou do nějakého specializovaného programu či klubu, nebo kterým se naskytne mimořádná příležitost.

5.2. Vzdělávání bohatých x vzdělávání chudých

Mohou prázdniny a jejich délka významně ovlivnit úroveň znalostí, a tedy i schopností dětí pro jejich úspěšný život? Malcolm Gladwell ve své knize Mimo řadu popisuje výsledky studie, která vysvětluje nesprávný názor, že děti bohatců jsou chytřejší než děti z chudých rodin, respektive ukazuje způsob, jak bychom měli tento problém řešit.

Karel Alexander, sociolog z Univerzity Johna Hopkinse, monitoroval prospěch 650 prvňáčků veřejných základních škol v Baltimore, USA, a to zejména jejich výsledky v široce uplatňované zkoušce z matematiky a čtení, nazývané Kalifornský prospěchový test. Toto jsou výsledky pro prvních pěti tříd základní školy, rozdělených podle socio-ekonomických skupin (vysoká, střední a nízká):

Skupina	Nízká	Střední	Vysoká
První třída	329	348	361
Druhá třída	375	388	418
Třetí třída	397	425	460
Čtvrtá třída	433	467	506
Pátá třída	461	497	534

V prvním sloupci je patrné, že mezi žáky jsou jisté rozdíly ve znalostech a schopnostech, nikoli však dramatické. Prvňáčci z nejbohatších rodin mají náskok 32 bodů před svými spolužáky z rodin s nízkými příjmy (nízké příjmy v Baltimore jsou skutečně hodně nízké).

„Prospěchový rozdíl“ je fenomén, o kterém se relevantní studie zmiňují opakovaně. Obvykle vyvolává dva typy reakcí. První zní, že znevýhodněné děti zkrátka nemají stejný vrozený talent k učení jako movitější spolužáci. Prostě nejsou tak chytří. Druhý, o něco optimističtější závěr zní, že americké školy nějakým způsobem děti z chudých rodin diskriminují – jednoduše se jim nedaří učit je potřebným dovednostem (stejně je to i v ČR). Právě tady začíná být Alexanderova studie zajímavá, jelikož tvrdí, že neplatí ani jedno.

Město Baltimore nedávalo svým dětem Kalifornský prospěchový test jen na konci školního roku v červnu, ale také v září, po skončení prázdnin. Alexander si uvědomil, že na základě druhé sady výsledků může provést trochu odlišnější analýzu. Kdyby srovnal výsledky žáka v září a červnu, mohl by přesně změřit, kolik se toho žák v průběhu školního roku naučil.

A rozdíl mezi výsledkem z června a září by mu zase prozradil, kolik se toho žák naučil přes prázdniny. Jinými slovy mohl zjistit, alespoň zčásti, nakolik prospěchový rozdíl ovlivňuje okolnosti v průběhu školního roku a nakolik v průběhu letních prázdnin.

Začneme s přírůstkem ve školním roce. Následující tabulka ukazuje, o kolik bodů se žáci zlepšili mezi zářím a červnem. Sloupec „Celkem“ představuje součet jejich výsledků za všech pět tříd prvního stupně základní školy.

Skupina	Nízká	Střední	Vysoká
První třída	55	69	60
Druhá třída	46	43	39
Třetí třída	30	34	34
Čtvrtá třída	33	41	28
Pátá třída	25	27	23
Celkem	189	214	184

Tohle je úplně jiný příběh, než který vypráví první tabulka. Z první sady výsledků se zdá, jako by děti z chudších rodin ve třídě zaostávaly. Ale podívejte se na sloupec „Celkem“. V průběhu prvního stupně základní školy předčily chudší děti své bohatší spolužáky o pět bodů. Za dětmi ze střední třídy o několik bodů zaostávají, ale ve druhé třídě se naučily dokonce ze všech nejvíce.

Dále se podívejme, jak se během letních prázdnin mění výsledky ze čtení.

Skupina	Nízká	Střední	Vysoká
Po 1. třídě	3,67	3,11	15,38
Po 2. třídě	1,7	4,18	9,22
Po 3. třídě	2,74	3,68	14,51
Po 4. třídě	2,89	2,34	13,38
Celkem	0,26	7,09	52,49

Vidíte ten rozdíl? Podívejte se na první sloupec, který ukazuje, co se děje v létě po prvním vysvědčení. Ty nejbohatší děti se vrátí v září do školy a jejich prospěch ze čtení poskočí o 15 %. Ty nejchudší se naproti tomu zhorší téměř o 3 %. Takže chudší děti ty bohatší sice předčí ve školním roce, ale během prázdnin výrazně zaostávají.

Teď se zaměříme na poslední sloupec, který shrnuje všechny „přírůstky“ za všechny prázdniny, od první po pátou třídu. Chudé děti se zlepšily ve čtení o 0,26 %. Jinými slovy – žáci prvního stupně z nemajetných rodin se nenaučí prakticky vůbec nic, když je škola zavřená. Oproti tomu bohatí žáci se zlepšili o závratných 52,49 %. Dá se tedy říci, že veškerá výhoda bohatších dětí oproti chudším spočívá v mimoškolní výuce.

Co to znamená? Jedna z velmi pravděpodobných možností zní, že jde o vzdělávací důsledky odlišných rodičovských stylů. Jednoduše bohatí rodiče věří ve strategii společného rozvoje. Berou své děti do muzea, přihlašují je do nejrůznějších kroužků a posílají je na letní tábory se specializovanými kurzy. Když se dítě doma nudí, rodiče mu dají hromady knížek. Tito rodiče považují za svou povinnost aktivně je zapojovat do okolního světa.

Naproti tomu u dětí z opačného společenského konce tato podpora naprosto chybí. Rodiče nemají na to, aby dítě poslaly na tábor. Nevozí je do zájmových kroužků a doma nemají knížky, které by si mohly děti číst, když se nudí. Nanejvýš jim pustí televizi. Můžou mít pořád báječné prázdniny, poznávat nové kamarády, hrát si venku, chodit do kina a vůbec si užívat bezstarostného léta, o kterém všichni sníme. Jenže nic z toho jim nepomůže ani se čtením, ani s počty, a každým dalším dnem se takové děti vzdalují svým „bohatším“ spolužákům. Ti přitom nemusí být ani chytřejší, ani talentovanější. Jen se prostě lépe učí; zatímco jeden se dívá na televizi a pobíhá venku, ten druhý si léto „prokládá“ čtením, psaním a počítáním.

Alexanderova studie naznačuje, že debata o vzdělávání, kterou dnes vedeme, je tak trochu vzhůru nohama. Diskutuje se o méně početných třídách, nových učebních osnovách, nutnosti koupit každému žákovi zbrusu nový laptop a navýšit financování – základem toho všeho je předpoklad, že současný školský systém je v něčem vadný a nedostatečný. Při pohledu na druhou tabulku, která ukazuje, co se děje mezi zářím a červnem, se však zdá, že systém funguje. Jediný problém se školní výukou z pohledu méně úspěšných žáků spočívá v tom, že jí není dostatek.

Alexander provedl velmi prostý výpočet, z něhož si můžeme domyslet, co by se stalo, kdyby žáci v Baltimore chodili do školy po celý rok. **Odpověď zní, že bohaté i chudé děti by na konci základní školy četly a počítaly na víceméně stejné úrovni.**

5.3. Škola KIPP (knowledge in power program = ve vědění je síla)

V polovině 90. let minulého století se v New Yorku na víceletém gymnáziu Lou Gehriga otevřela experimentální veřejná škola s názvem Academie KIPP. Lou Gehrig spadá do šestého školského obvodu, známého jako Jižní Bronx, což je jedna

z nejhudších čtvrtí v New Yorku. Škola sídlí v nízké šedivé budově z 60. let a přes ulici na něj shlíží skupina ponurých věžáků. O pár bloků dál se táhne Velký bulvár, hlavní tepna čtvrti. Po tamějších ulicích není radno chodit po setmění.

KIPP je škola zhruba střední velikosti. Třídy jsou početné. Například pátá třída je rozdělena do dvou částí po pětácti studentech. Nejsou tady žádné přijímací zkoušky nebo kritéria. Studenty si škola vybírá prostřednictvím losování. Zúčastnit se může každý čtvrták z Bronxu. Zhruba polovinu studentů tvoří Afroameričané, zbytek Hispánci. Tři čtvrtiny dětí vyrůstají v neúplné rodině. Devadesát procent má nárok na oběd zdarma či se slevou, což znamená, že jejich rodiče vydělávají tak málo, že federální vláda dětem přispívá na pořádné polední jídlo.

Academie KIPP se podle zběžného popisu jeví jako přesně ta škola v přesně tom prostředí a s přesně těmi studenty, kteří učitelům obvykle nahánějí hrůzu. Ale jakmile člověk vejde dovnitř, okamžitě pozná, že tady je něco jinak. Studenti poklidně krácejí chodbou ve spořádaném šiku. Ve třídě musejí každého oslovovat podle protokolu zvaného SSLANT (usměj se, napřim se, poslouchej, ptej se, přikyvuji, když se na tebe mluví, a udržuj oční kontakt). Na stěnách chodby visí stovky vlaječek vysokých škol, na kterých byli absolventi KIPPu přijati. Loni se losování o zápis do dvou pátých tříd zúčastnily stovky rodin z celého Bronxu. Bez nadsázky lze říci, že za pouhých deset let existence se KIPP stala jednou z nejžádanějších veřejných škol v New Yorku.

Předmět, který akademii přinesl největší slávu, je matematika. V Jižním Bronxu zvládá úroveň matematiky probírané v dané třídě pouze 16 procent studentů a žáků. Ovšem na KIPPu označuje řada studentů na konci páté třídy matematiku za svůj oblíbený předmět. V sedmé třídě se začíná probírat středoškolská algebra (!). Na konci osmičky zvládá úroveň probíraného učiva 84 procent studentů, což znamená, že tahle různorodá sorta náhodně vybraných dětí z ošuntělých bytů rodin s nízkým příjmem v jedné z nejhorších čtvrtí v celé zemi – jejichž rodiče v drtivé většině nikdy nepřekročili práh vysoké školy – si vede v matematice stejně dobře jako privilegovaní osmáci z nejzámožnějších rodin v USA. „Čtení zvládají naše děti na jedničku,“ chlubí se David Levin, který KIPP roku 1994 spolu se svým kolegou, učitelem Michaelem Feinbergem, založil. „Určitě potíže jim dělá psaní. Ale když odsud odejdou, matematiku mají v malíku.“

Po celých Spojených státech dnes existuje na padesát akademii KIPP, přičemž se již připravují další. Program KIPP představuje jeden z nejslibnějších nových pedagogických přístupů v zemi.

Jak vypadá studium na KIPPu si můžeme ukázat na výpovědi uvedené v knize Malcolma Gladwella Mimo řadu.

Škola začíná v 7.25. Do 7.55 mají žáci kurz přemýšlení. Následuje 90 minut angličtiny a 90 minut matematiky, a to každý den, kromě pátého ročníku, kdy mají 2 hodiny matematiky každý den. Hodina přírodních věd, hodina společenských věd, hodina hudební nauky nejméně 2x týdně a k tomu hodina a čtvrt hraní na hudební nástroj. Všichni se na nějaký učí hrát. Školní den trvá od 7.25 hodin do 17 hodin odpoledne. Po 17. hodině přijdou na řadu domácí úkoly, sportovní kroužky a někteří zůstávají za trest po škole. Takže děti stráví ve škole prakticky celý den od 7.30 do 19 hodin. Když si vezmeme průměrný den minus oběd a přestávky, tak žáci na KIPPU stráví učením o 50–60 % déle než děti v tradičních školách.

Další výuka pak pokračuje o víkendech, a to každou sobotu od 9 do 13 hodin, v létě pak od 8 do 14 hodin. Studenti pak mají v červenci tři týdny školy navíc. Tím se naprosto eliminuje „nedostatečné“ vzdělávání, které děti z chudých rodin nedostanou ve srovnání s dětmi z bohatých rodin, které se dále vzdělávají i o školních prázdninách.

Na druhou stranu oproti klasické škole na KIPPU vládne uvolněnější atmosféra. Zakladatelé školy si totiž uvědomili, že tradiční výukový přístup je založen na tom, že se žák hodí do vody a buď se naučí plavat, nebo se utopí. Učitelé chrlí učivo jako z kulometu a děti, které jej pochopí jako první, jsou odměněny. A tak vzniká dojem, že lidé buď mají buňky na daný předmět (například matematiku), nebo ne. Díky prodlouženému školnímu dni má ale učitel možnost vysvětlit leccos důkladněji a lépe a děti zase mají více času na vstřebání probírané látky. Čas zde plyne pomaleji, a tak toho více zvládnou. Děti si mnohem více zapamatují a lépe látku pochopí. Stejně tak může být uvolněný i učitel, má více času na hraní her. Žáci se mohou zeptat, na co chtějí, protože učitel má čas jim odpovědět, nebo se také může klidně vrátit k probranému učivu.

Začátek studia na KIPPU není jednoduchý a děti si musí zvyknout. Ke konci dne jsou již děti často neklidné. Vše spočívá ve výdržích a v motivaci. Částečně také v těch správných stimulech, odměnách a zábavě, a částečně v disciplíně. To jsou tajné přísady této školy. Hodně se tady mluví o silné vůli a sebeovládání. A děti vědí velice dobře, co ta slova znamenají. V podstatě se školou uzavírají jakousi dohodu, kde se zavazují, že budou vstávat kolem šesté hodiny ráno, chodit do školy i v sobotu a dělat domácí úkoly třeba do jedenácti večer. KIPP jim na oplátku slíbil, že jim dá možnost vymanit se z bezvýhodné chudoby. Slíbil, že 84% z nich to vytáhne v matematice na odpovídající nebo vyšší úroveň. Na základě takového prospěchu pak 90 % studentů KIPPU dostane stipendia na soukromá gymnázia, takže nemusejí chodit na podřadné místní školy v Bronxu. A díky takové středoškolské přípravě zase více než 80 % absolventů KIPPU odejde na vysokou školu. V mnoha případech jsou vůbec první z rodiny, kdo tak učinil. No řekněte sami, copak to není pro tyto děti životní šance?

5.4. Waldorfská pedagogika

Motto:

„Kde je tedy ta kniha, kde by si učitel mohl přečíst, co je pedagogika? To jsou děti samy!“
(Rudolf Steiner, 1924)

Waldorfská pedagogika vychází z antroposofické antropologie Rudolfa Steinera (1861–1925), která si **všímá zákonitostí vývojových kroků dítěte a mladého člověka, proměn a rozvoje jeho vztahu ke světu a jeho schopnosti učit se.** Učební plán, metody a obsah výuky waldorfské školy jsou z tohoto poznání přímo odvozeny. Na základě poznatků o vývoji člověka zavádí waldorfská pedagogika do vyučování poznatky a vědomosti přiměřeným způsobem a v přiměřeném období. Obdobný způsob vyučování navrhoval již J. A. Komenský (škola hrou, výuka pomocí obrazů), ale až o 300 let později bylo možné jeho ideje v praxi využít. Od roku 1919 vzniklo ve světě několik tisíc škol a léčebně pedagogických zařízení. U nás vzniklo již více než 20 mateřských waldorfských škol a zhruba 11 základních waldorfských škol. Ve školním roce 1998/1999 vyšli první absolventi ZŠ.

Cíle waldorfské pedagogiky

Waldorfská pedagogika si klade za cíl vychovávat v dítěti všestranně a harmonicky rozvinutou osobnost. Výuka rovnoměrně uspokojuje pohybové, intelektuální, umělecké i sociální potřeby dětí. Obě poloviny mozku jsou zatěžovány a rozvíjeny rovnoměrně. Waldorfská pedagogika pěstuje v dětech zdravé sebevědomí. To se utváří díky pozitivnímu hodnocení dětí, které respektuje jejich individuální rozvoj a schopnosti. V široké nabídce činností si každý žák najde alespoň jednu oblast, v níž je dobrý (stejný důraz se klade na tradiční předměty i na výuku základů řemesel a uměleckou výchovu).

Na druhé straně je rozvíjen smysl pro odpovědnost, děti se učí podřídit své zájmy zájmu celku. Waldorfská pedagogika vysoce cení a rozvíjí spolupráci (nikoli soutěž) mezi dětmi. Děti vědomě poskytují své individuální schopnosti ve prospěch celku. To je příprava pro budoucí zaměstnání, kde je vždy třeba spolupracovat, a ne pouze vynikat.

Waldorfská pedagogika podporuje svým působením tvořivost a touhu po vzdělání. Pomocí úzké spolupráce rodičů se školou jsou tyto výchovné prvky přenášeny i do rodinné výchovy, což přispívá k celkové harmonizaci dítěte. Takto směřované děti umějí smysluplně využít svůj čas a zřídka hledají sebeuspokojení a seberealizaci v drogách či agresi.

Specifika waldorfské školy

Na výchovu je ve waldorfských školách nahlíženo jako na vývojový proces, v němž jsou určité předměty zaváděny ve specifických fázích individuálního rozvoje osobnosti. Smyslem je upravit učební plán potřebám a postupně se rozvíjejícím schopnostem dítěte. Waldorfská škola byla založena jako jednotná dvanáctiletá všeobecně vzdělávací škola pro děti všech sociálních vrstev společnosti. Vedle tradičního obsahu (vzdělávací program waldorfských škol v Čechách naplňuje vzdělávací standardy vydané Ministerstvem školství ČR) má waldorfská škola zajišťovat všestranný rozvoj dítěte v praktických a uměleckých oborech – učební plán waldorfských škol je velmi bohatý. Je tím zohledněna skutečnost, že schopnosti a nadání dětí se velmi odlišují. I proto tu nalezneme vedle „tradičních“ předmětů např. i knihařství, pletení, tkaní, zahradnictví, zeměměřičství, atd. Touto rozmanitostí nabídky se chtějí učitelé waldorfských škol co nejvíce přiblížit stavu, kdy každé dítě pro sebe najde v učebním plánu něco, v čem bude mít šanci vyniknout – zmenšuje se tak rozdíl mezi méně a více nadanými nebo zručnými. Pro život a práci ve waldorfských školách platí zásada, že spolupráce žáků jasně převažuje nad jejich vzájemnou soutěživostí. Výkony žáků nejsou motivovány známkovým hodnocením, ale živým zájmem o probíranou látku. Vysvědčení na konci školního roku mají formu slovního hodnocení, které charakterizuje všechny přednosti a nedostatky dítěte, jeho pokroky i obtíže v uplynulém školním roce.

Učební plány ve waldorfské škole

V učebních plánech waldorfských škol se zřetelně projevuje snaha nenadřazovat žádný předmět či skupinu předmětů nad druhé. Také proto jsou všechny předměty zařazené do 1.–9. ročníku waldorfské školy pro všechny žáky povinné. Dívky se tak účastní i práce se dřevem a kovem, chlapi pletou, háčkují, atd. Smyslem je dát všem dětem široký, nesespecializovaný základ – každý z předmětů totiž rozvíjí dílčí aspekty široké palety lidských kvalit. Dalším důležitým zřetelem, který je v učebním plánu zohledněn, je co možná největší prolínání jednotlivých témat a snaha stavět mosty mezi jednotlivými obory a předměty, představovat dětem svět ve vzájemných vztazích a ve vztahu k člověku.

V učebním plánu waldorfských škol je také patrná snaha dosáhnout souladu mezi vědou, uměním a duchovními hodnotami. Právě tento soulad pravdy (vědy), krásy (umění) a dobra (duchovních hodnot) se má stát základem pro vhodné vzdělání. Stejně tak na waldorfských školách v jednotlivých předmětech, oblastech a tématech učitel usiluje především o osvětlení základních principů. Volí proto několik zřetelných příkladů, které jsou blízké dětem daného věku, a nesnaží se zahrnovat žáky encyklopedickými přehledy. Dalším specifikem waldorfských škol je absence učebnic. Jejich roli plní materiály, které si učitel sám, případně ve spolupráci s kolegy vybírá nebo vytváří.

Vyučování ve waldorfské škole

V metodách, jimiž učitelé waldorfských škol uvádějí své žáky do učiva, hraje důležitou roli obraz, rytmus a pohyb. Podobně

významná role je dnes částí tradiční pedagogické veřejnosti přiznávána i rytmu. Organickou součástí metod vyučování a učení mnoha předmětů učebního plánu je ve waldorfské škole i řada pohybových aktivit.

Vyučování hlavních předmětů (matematika, mateřský jazyk a literatura, čtení, fyzika, chemie, přírodopis, dějepis, zeměpis a další) probíhá v tzv. epochách, **dvouhodinových vyučovacích blocích**, které se ještě dále dělí na část rytmickou, vyučovací a vyprávěcí. Blok je monotematický a po dobu 3 až 4 týdnů při něm učitel rozvíjí jedno dané téma (např. matematické operace, stavba domu, dějiny Řecka). Další předměty (jazyky, tělesná, pracovní a hudební výchova, eurytmie apod.) se již vyučují v klasických vyučovacích hodinách. I při nich se však učitel snaží zachovat rozčlenění na část rytmickou, plnou říkadel a písniček, část vyučovací, ve které se probírá nová látka, a na jakousi vyprávěcí část, která by měla třídu zklidnit a harmonizovat.

Učitelé ve waldorfské škole

Na pouti základní školou provází dítě po celou dobu třídní učitel, který v epochách vyučuje obvykle všechny hlavní předměty. Každý učitelův krok v práci s učební látkou tedy odpovídá vývojovým potřebám dítěte. Učitel se tak stává do značné míry architektem učebního plánu, jeho kompetence jsou v tomto ohledu mimořádně široké. Waldorfské učitelé usilují o výchovu svobodných lidí (u nichž byly svobodně rozvinuty jejich přirozené talenty/nadání), nevštěpují jim tedy určitý světový názor. Spíše usilují o rozvinutí vloh svých svěřenců do té míry, aby byli v dospělosti schopni vlastní orientace, samostatného, odpovědného a sociálně pozitivně zaměřeného jednání.

Waldorfská pedagogika v přístupu k MND

Mimořádně nadaní žáci mají na waldorfské škole též své místo. Hlavním úkolem třídního učitele je rozpoznat nadání dítěte. Další fáze spočívá v rozvoji jeho nadání. Žák je při činnostech, pro něž je nadán, motivován náročnějšími úkoly k větší aktivitě.

Ovšem waldorfská pedagogika žádné nadání neupřednostňuje, klade důraz na to, aby žáci s výrazně jednostranným nadáním měli příležitost rozvíjet se komplexně a nepřetěžovat pouze jednu stránku své osobnosti.

Při rozvoji nadání jednotlivých žáků vycházejí učitelé z principů **individualizace a vnitřní diferenciac**e ve třídě:

- o zadáváním specifických úkolů
- o rozšířením vzdělávacích obsahů
- o zapojením nadaných žáků do samostatných náročnějších prací a projektů
- o tvorbou individuálních vzdělávacích plánů

Závěr

Žijeme v době velmi bouřlivého rozvoje společnosti. Jenom se zamysleme nad tím, co pro společnost znamená rozvoj počítačů. Stále více vědění je zpracováno na počítači. Tím se stává důležitějším to, co vlastně dokážou lidé z těch věcí, které počítač nevládne. U vedoucích pracovníků stále častěji slyšíme říkat: „U lidí nám nejde ani tak o znalosti, ty se dají doplnit nebo vyhledat, ale o nové vlastnosti – **zodpovědnost, kreativitu, individualitu**, tedy ve srovnání s počítačem čistě lidské schopnosti.“ A právě to je oblast, kde má waldorfská pedagogika co nabídnout.

5.5. Montessori pedagogika

„Pomoz mi, abych to dokázal sám.“

motto Montessori pedagogiky

„V dítěti leží osud budoucnosti. Kdokoli si přeje úspěšnou společnost, musí chránit dítě a pozorovat přirozený způsob jeho jednání. Dítě je tajemné, silné a obsahuje v sobě tajemství lidské povahy. Kdokoli si přeje následovat moji metodu, potřebuje pochopit, že nesmí uctívat mne, ale sledovat dítě, jako svého učitele.“

(Maria Montessori)

Montessori pedagogika vznikla před sto lety. Italská lékařka Maria Montessori se začala ihned po studiu zabývat problémy výchovy a vzdělávání dětí. Dospěla k překvapivému zjištění – dítě se naučí chodit, mluvit, manipulovat s předměty skrze svou **vlastní tvořivost** – nikoli proto, že ho to dospělí učí. Maria Montessori vytvořila ucelený vzdělávací systém, který respektuje zákony života a zákonitosti dětského vývoje a je využíván ve vzdělávání dětí na celém světě. Tyto přístupy podporují rozvoj vrozených duševních schopností dítěte a všestranný rozvoj jeho duševního potenciálu.

Vzdělávací systém Montessori vychází z potřeb malého dítěte, učí ho rozvíjet jeho přirozené schopnosti a smyslové vnímání. Je výsledkem dlouholetého hledání a ověřování metod vzdělávání malých dětí v předškolních zařízeních a školách, ale také v rodině. Rodiče upozorňuje na závažnost jejich poslání, připomíná, že láskyplným a nerepresivním přístupem k dítěti mohou kladně ovlivnit život celé společnosti i budoucnost lidstva.

Role učitele v Montessori pedagogice je postavena na nenápadném vedení a taktní pomoci.

Nejdůležitější hesla v Montessori metodě výuky a výchovy jsou: **bezpečnost, spolupráce, ohleduplnost, ticho, klid a láska**. Maria Montessori zastává názor (a výsledky praxe v těchto typech škol v zahraničí to dokazují), že kromě studia je základním předpokladem pro vykonávání učitelského povolání vlastní příprava a sebepoznání.

Cílem Montessori pedagogiky je vychovávat svobodné, zodpovědné a samostatné osobnosti, které umějí řešit problémy, vzájemně si naslouchat, chrání naši planetu, rozumí okolnímu světu i vesmíru v jeho celistvosti, jsou upřímné, trpělivé, tolerantní, ale zároveň se nebojí říct svůj názor. Montessori pedagogika respektuje **individualitu každého dítěte**, nechává jej pracovat na své osobnosti podle svého vnitřního učitele. Tak vedle sebe můžou pracovat děti různého věku a na různé úrovni poznání v toleranci, respektu a lásce.

Základní principy

- **Dítě je tvůrcem sebe sama.** Ačkoliv se vyvíjí v kontaktu s prostředím, z něhož čerpá podněty, a ovlivňuje ho lidé v blízkém okolí, přesto pouze ono samo určuje, které podněty, jakým způsobem a kdy ovlivní jeho jednání.
- **Pomoz mi, abych to dokázal sám.** Tato prosba, s níž se malé dítě obrátilo na Marii Montessoriovou, se stala hlavním krédem její pedagogiky. Úkolem dospělých je to, aby dítě vlastními silami a svým tempem získávalo nové vědomosti a dovednosti, začleňovalo se do světa, který ho obklopuje.
- **Ruka je nástrojem ducha. Práce rukou je základem pro pochopení věcí, jevů, rozvoj myšlení a řeči.** Důraz se klade na spojování tělesné a duševní aktivity. Je potřeba vycházet z konkrétního poznání a manipulace s věcmi.
- **Respektování senzitivních (citlivých) období.** Doba, v níž je dítě obzvláště citlivé a jakoby připravené pro získávání určitých dovedností. Není-li takové období využito, senzitivita zaniká.
- **Svobodná volba práce.** Dítě samo rozhoduje, co bude dělat, s kým bude pracovat a jak dlouho bude pracovat.
- **Připravené prostředí.** Pracovní místo, pomůcky a předměty k manipulaci je třeba uspořádat tak, aby umožňovaly osvojení nových poznatků samostatně, bez vnější pomoci.
- **Polarizace pozornosti.** Dítě je schopno soustředit se intenzivně a dlouhodobě na práci, která ho zaujme. Polarizace pozornosti je základem učení.
- **Celostní učení.** Vzájemné působení tělesné a duševní aktivity se musí promítat i do procesu učení.

Metodika práce ve výchovném systému Marie Montessori je rozdělena do oblastí:

1) Cvičení praktického života

Tato oblast rozvíjí pohybové dovednosti dětí a učí je pracovním návykům. Cvičení praktického života zahrnuje:

- o Péči o vlastní osobu
- o Péči o okolí a prostředí, ve kterém se dítě pohybuje
- o Zdořilostní formy chování

2) Smyslový materiál

Vývoj dětí předškolního věku čerpá především ze zkušeností získaných pomocí smyslového vnímání. Dítě bere věci do rukou, otáčí jimi, ohýbá je, prohlíží si je, poslouchá, ochutnává a oči-chává je, a tak prochází cestou od „uchopení k pochopení“.

3) Jazyková výchova

Dítě se potřebuje naučit vyjadřovat a formulovat vlastní myšlenky. Mělo by je umět srozumitelně sdělovat, ale také správně rozumět řeči ostatních. K tomu dítě potřebuje dostatek prostoru k rozhovorům s rodiči, vrstevníky, učitelkou, sourozenci nebo kamarády. Úkolem dospělého je naslouchat. Je důležité, aby si našel čas, když chce dítě něco vyprávět.

4) Matematika

Maria Montessori dospěla k poznání, že potíže v matematice dítěti nezpůsobují abstrakce ani čísla, ale způsob, jakým je dítěti matematika vysvětlována. To může zablokovat a znemožnit radost z matematických operací. Dítě by mělo být vedeno k práci s materiálem, který mu umožní proniknout do oblasti matematiky, aniž by si to uvědomovalo.

5) Kosmická výchova

Tato výchova má dítěti zprostředkovat představu o souhře jednotlivých součástí kosmu, tj. živé a neživé přírody a člověka. Vědomosti o světě děti získávají prostřednictvím modifikované výuky zeměpisu, astronomie, biologie, dějepisu, fyziky a chemie. Již děti v předškolním věku získávají poznatky o přírodě formou praktických příkladů a pokusů. Poznávají zvířata, učí se rozeznávat stromy a keře, pečují o přírodu.

Pro tyto oblasti existují desítky demonstračních cvičení s logickým průběhem, které jsou vykonávány předem určeným způsobem. Demonstrační cvičení mají konkrétní cíl, odpovídající věku dítěte. K naplnění cíle jsou stanoveny adekvátní prostředky a materiály. V rámci demonstračních cvičení je zakomponována i práce s chybou, která slouží jako kontrolní mechanismus k ověření zvládnutí daného úkolu a zároveň u dětí pomáhá upevňovat nové zkušenosti a poznatky.

5.6. Open Gate - gymnázium a základní škola, s. r. o.

Filozofií školy Open Gate je nabídnout všem mladým lidem, kteří projeví dostatečné nadání a vloh ke studiu, možnost naplnit svůj potenciál bez ohledu na rodinné zázemí či osobní situaci a připravit je na českou a mezinárodní maturitu. Díky vynikajícímu vzdělání a kvalifikaci se absolventům školy otevírá celý svět. V průběhu studia se studenti účastní celé řady veřejně prospěšných činností a mimoškolních aktivit.

Od studenta se zde vyžaduje, aby vyšel z dostupných informací a neustále se ptal po důvodech a příčinách věcí. Nejedná se o nic jednoduchého ani v dnešní osvícené době. Díky sponzorským příspěvkům Nadace Educa je škola otevřena pro nadané studenty z různých prostředí a z celé ČR.

Charakteristika gymnázia

Osmileté kolejni gymnázium Open Gate v Babičích u Prahy bylo otevřeno v září 2005 jako první svého druhu v ČR. Vychází z tradiční koncepce kolejni škol, známé nejen z Velké Británie, ale také z dalších zemí (Německo, USA, Kanada).

Open Gate je jediná česká kolejni škola s mezinárodní akreditací International Baccalauréate IB, jež nabízí studentům vysoce prestižní Diploma Program zakončený mezinárodní maturitou. Získání akademického vzdělání se kombinuje se snahou vychovávat **všestranně zaměřené a vyrovnané** osobnosti, které dovedou také svůj volný čas prožívat smysluplně a ku prospěchu svému i ostatních. Open Gate za tímto účelem nabízí širokou škálu zájmových aktivit podporujících znalosti získané při výuce, rozvíjejících tvořivost, tělesnou kondici, vztah k umění, k přírodě i k praktickým činnostem. Škola nabízí příjemné, téměř rodinné prostředí, individuální přístup, neobyčejné pochopení učitelů a je otevřena všem uchazečům z blízkého i dalekého okolí včetně zahraničí (denní a boarding studium).

Open Gate má vlastní školní vzdělávací program, jenž plně respektuje osobnost studentů a jejich individuální potřeby. Studenti se vzdělávají pomocí nejmodernějšího vybavení. Je pro ně připravováno mnoho zajímavých aktivit. Škola se snaží vybavit své žáky vším potřebným a důležitým pro úspěšný, spokojený a radostný život. Přistupuje k výchově a vzdělávání žáka tak, aby vychovala člověka schopného řešit nejen situace běžného života, ale i další problémy, k nimž přistupuje uvědoměle a aktivně, aby byl schopen zaujmout správný postoj a měl touhu se dál podílet i sám na dalším sebevzdělávání a získávání dalších vědomostí. V celkovém pojetí jsou na škole uplatňovány převážně takové formy a metody práce s žáky, které rozvíjejí **osobnost jako celek a zároveň rozvíjejí všechny klíčové kompetence**. Prioritou Open Gate je výuka jazyků, a proto jsou studenti dělení do málo početných skupin podle svých znalostí a výkonnosti. Za vše hovoří vynikající studijní

výsledky studentů Open Gate v mezinárodních zkouškách a soutěžích a také 100% úspěšnost prvních maturantů v přijímacím řízení na vysoké školy, včetně prestižních zahraničních univerzit ve Velké Británii a USA.

Charakteristika ZŠ

Brána k budoucnosti

Open Gate nabízí také studium na základní škole s jedinečným školním vzdělávacím programem, využívajícím nejprogressivnější a mezinárodně sdílené postupy, metody a přístupy ve všech oblastech vzdělávacího procesu. Podstatný je všestranný rozvoj osobnosti žáků se zaměřením na jazykové vybavení. Žáci ZŠ Open Gate jsou na cestě poznávání odvážní, ptají se, kriticky myslí, komunikují, mají široký přehled, hledají, tvoří a uplatňují systém hodnot, jsou otevření, vyrovnaní a schopní sebehodnocení. Malý počet dětí ve třídách (nejvýše 18) a přátelská, rodinná atmosféra v celé škole umožňují žákům dosáhnout svého osobního maxima.

Brána k poznání

Školní vzdělávací program ZŠ Open Gate „Otevíráme brány“ respektuje osobnost žáků a jejich individuální potřeby. Je vytvořen v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem Ministerstva školství ČR a s mezinárodně uznávaným programem IB „The Primary Years Programme“. Inspiruje se také zkušenostmi dalších mezinárodních vzdělávacích systémů. Filozofickým rámcem pro vzdělávací program jsou „brány připravené k otevření“. Hledá tedy cesty k srdci a duši dítěte a se zaměřením na rozvoj jeho sociálních, fyzických, emocionálních a kulturních potřeb pečuje o vysoce kvalitní vzdělávání. Žáci se učí pomocí nejmodernějšího vybavení a je pro ně připravováno velké množství aktivit v rámci vyučování i mimo něj. Uvědomělým objevováním žáci nalézají odpovědi na podstatné otázky světa. Učitel je tím, kdo je na této cestě doprovází. K hodnocení používá slovní hodnocení tak, aby žáci byli pozitivně motivováni k dalšímu sebevzdělání. Nabízí také zájmové aktivity rozvíjející tvořivost, tělesnou kondici, vztah k umění, k přírodě i praktickým činnostem. Vzdělávací program ZŠ Open Gate je charakterizován dynamikou „s klíčovými kompetencemi k vědomostem“.

Brána k životu

Vyučování v Open Gate přechází do života a ze života opět ke vzdělávání, reflektuje tak realitu, není od ní odtažitým nástrojem pro holé předávání informací, ale naopak řeší aktuální otázky dětí a dnešního člověka. Tím skutečně rozvíjí jejich osobnost a připravuje je na roli ve společnosti. Žáci ZŠ si mohou věci osahat, zažít je, učí se v souvislostech. Nedílnou součástí brány k životu je vedení k správnému vztahu k naší planetě, přírodě a reálným ekologickým postojům. Těchto cílů dosahují v bohatě vybaveném areálu školy (zahradní třída, knihovna, PC učebna, odborné učebny, divadlo, hospodářský dvůr s domácími zvířaty, vnitřní bazén, sportoviště) volbou pestrých metod výuky (projekty, tematické vyučování, skupinová práce, kritické myšlení, hry).

Brána k jazykům

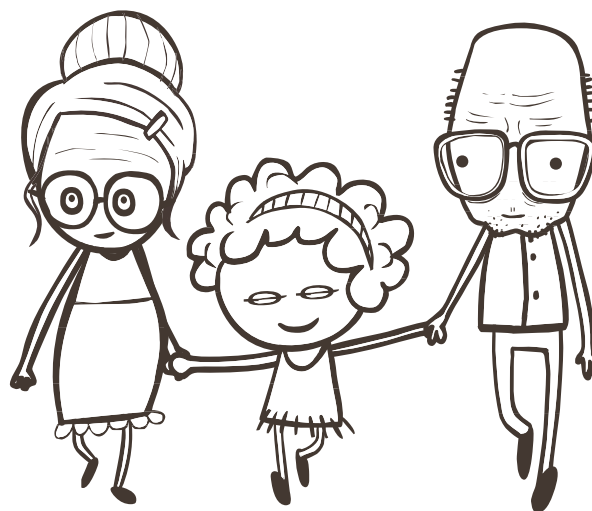
Prioritou Open Gate je výuka jazyků. Dobré jazykové vzdělání a jazyková kultura patří k podstatným znakům všeobecné kulturnosti a vyspělosti žáka Open Gate. Základní škola se soustředí na jazyk mateřský a anglický. Žáci se pohybují v mezinárodním prostředí, nejsou ale vytrhováni z českých reálií, učí se českou literaturu, tradice a zvyky. Každodenní rituál „ranní oáza“ podporuje v žácích rozvoj čtenářských dovedností (poslech, vlastní četba, seznámení s poklady literatury, vlastní tvorba žáků). Anglický jazyk a některé další předměty jsou vyučovány rodilými mluvčími již od první třídy ve zvýšené hodinové dotaci. Spolupráce se zahraničními školami jazykové vzdělání prohlubuje. Žáci získávají pozitivní a hluboké zakořenění ve svém mateřském jazyce s širokým rozhledem za hranice.

Brána k sobě

V Open Gate je podporován názor, že každý žák musí najít své odpovídající místo ve společnosti, svou vlastní, jedinečnou cestu, svůj talent, svůj způsob učení se, své silné stránky. Skrze sebepoznání vede žáky k vlastnímu hodnocení a následně k dovednosti sebeřízení. Tento proces je podporován bezpečným, rodinným a podnětným prostředím, které areál Open Gate nabízí. Prostředí pro vzdělávání a výchovu dětí musí být prosto jakéhokoli ohrožení, mělo by vzbuzovat atmosféru důvěry a podněcovat v dětech zvědavost. Žáci si v průběhu školní docházky vytvářejí svůj profil – portfolio, v němž mohou sledovat vlastní pokrok a úspěchy.

Brána k lidem

Skrze sebepoznání vede žáky k objevování cest k druhým lidem – k blízkým, ke spolužákům, zaměstnancům školy a širší veřejnosti. Pedagogický sbor Open Gate je tvořen lidsky kvalitními, kvalifikovanými pedagogy z celého světa. Zaměstnává vnímavé a obětavé vychovatele, zdravotnický personál, ostrahu i další kvalifikované nepedagogické pracovníky. Plánuje s dětmi charitativní projekty (zpívání v dětských domovech apod.). Jsou otevření v komunikaci s rodiči dětí, dalšími jedinci i organizacemi.

5.7. Ruská rodová škola

Tato škola byla v Rusku založena jako experiment a má velký úspěch. Existuje již 16 let a na jedno místo ve škole se hlásí 2000–3000 žáků, v roce 2005 se hlásilo dokonce 4000 žáků na jedno místo. Ruská rodová škola se nachází v Krasnodarské oblasti blízko Černého moře, ve vesnici Tekos. Je zajímavé, že se tato vesnička dříve jmenovala Čekos – založili ji Češi, kteří se zde natrvalo usadili. Někteří starší občané česky ještě rozumějí. Vesničku obklopují mladé dubové lesy a nízké kopce Kavkazu. Příroda tady pomáhá člověku být lepší a silnější, a škola v Tekose takové lidi vychovává.

V čele školy stojí generální ředitel akademik Michail Petrovič Ščetinin, který se již dlouho pedagogickou problematikou zabývá. V Rusku je na poli školství známou osobností a získal též ocenění pedagoga roku. On je hlavou i srdcem školy. Všichni si ho ve škole velmi váží.

Cíle Ruské rodové školy

- o Podat učivo komplexně, tedy propojit jednotlivé předměty, aby si děti odnesly vědomosti jako jeden obraz, a ne jako útržky informací bez souvislostí, jak se to nyní v normálních školách stává. Navazuje se na antické školy, kdy studium jako jeden předmět v sobě zahrnovalo vše – od matematiky, astronomie, přes biologii až k filozofii, duchovní nauce o podstatě světa.
- o Harmonický rozvoj těla, duše a ducha. Rozvoj těla probíhá skrze bojové umění a tanec, které se vyučují v rámci tělesné výchovy. Bojové umění je výborný prostředek pro zdokonalení těla i mysli. Cvičí se koncentrace, uvědomění si těla – koordinace, ale i fyzická kondice. V žádném případě tato výuka neslouží k umocnění agresivity dětí, ale naopak je zaměřená na sebeovládání a techniky, které vedou k vyrovnanému psychickému stavu dítěte.
- o Nacházet takový způsob učení, který by žákům umožnil pojmout velký objem výuky ve velice krátkém čase. Momentálním výsledkem jejich práce je desetidenní kurz, v němž se dítě naučí celou středoškolskou matematiku.

Metodika výuky v Ruské rodové škole

Normální výuka probíhá systémem „laboratorií a погруžení“. V období zvaném laboratoria děti pod vedením učitele připravují „skriptička“, podle kterých budou vyučovat předmět svého zaměření, např. astronomie – fyzika – chemie. Děti je ve skupině různý počet, ale nejčastěji kolem patnácti. Během příprav jim dospělý učitel dělá přednášky a zároveň je zkouší, píše se testy. Kdo v závěrečném testu dostane jedničku, stává se učitelem v čase погруžení, kdo napíše na dvojku, stává se jeho asistentem. Připravenou učební látku si mezi sebou rozdělí na části. Každý učitel pak se svou částí předstoupí před své spolužáky ze skupin s jiným zaměřením a nastává období „pogružení“ – pohroužení se do výuky. Děti se od sebe dokážou učit velice rychle.

Styl výuky ve škole umožňuje dětem udělat maturitu místo za čtyři roky za rok. Ale při výuce je respektováno tempo žáka, takže kdo chce, může si udělat maturitu tak brzo, a někdo později. Stávalo se, že některé děti udělaly maturitu již v patnácti letech. Jeden chlapec z nich začal přednášet na vysoké škole, ale nyní škola nevypouští tak mladé absolventy do světa hned, nabízí jim pokračování ve studiu na několika svých vysokoškolských fakultách – historie, ekonomie, architektura, umění, právo. Studenti se zde učí, ale zkoušky dělají na fyzických vysokých školách, jež existují v jiných městech. Absolventi školy, kteří zde dále pracují jako učitelé, mají často vysokoškolské diplomy ze dvou až tří vysokých škol.

Rodová škola je internátní, takže výuka probíhala od rána do večera. Někdy stíhají děti probrat dva bloky, jindy tři bloky za den. **Úkolem školy je pomoci žákovi najít své místo ve světě, ve kterém se bude umět orientovat** a v jeho žebříčku hodnot bude na prvním místě láska k rodičům a svým blízkým, ke všemu živému – k přírodě, která nám dává život.

Dalším důležitým aspektem výuky je, že se učí **ve skupinách po deseti až patnácti dětech, které jsou různého věku, od 10 do 16 let. Tento systém zaručuje individuální přístup**, dítě se může přirozeně vyvíjet svou vlastní cestou a není formováno obecně – většinou vyhovujícím systémem, kde může být potřena individualita a vychován „obecný“ člověk. Ve škole je respektována individualita člověka, ale zároveň je posilováno vědomí „my“ – vědomí celku, tedy že člověk je součástí nejen školy a sám sebou ji i tvoří, ale je součástí svého národa, přírody, celého světa, a ten tvoří svými myšlenkami a činy a každý je za něj zodpovědný.

Významnou odlišností od normálního školství je, že **děti procházejí studentskou fází a fází, kdy samy předstoupí před své žáky jako učitelé**. V rodině, kde mají dvě děti, si rodiče často myslí, že to druhé, mladší, je nadanější, protože se naučilo rychleji mluvit a číst než to první v jeho věku. Ale vysvětlení je prosté, **mladší dítě se jednoduše rychleji a snadněji vše naučilo od svého staršího sourozence**. Děti mají podobné vnímání světa – jsou stejně naladěny, nemají tolik starostí jako dospělí, prostě žijí svým trochu jiným životem, takže se od sebe snadněji učí. Další výhodou takového učení je i mnohem větší motivace pro učení a pochopení, zapamatování si probírané látky.

Škola vede žáky k úctě k tradici, svým předkům, svému národu. Do hloubky se zabývají historií. Za tím vším stojí idea: když si člověk uvědomí a pozná své kořeny, svou historii, může se o ni opřít v dalších krocích, které vedou do budoucnosti. Představitelé školy říkají, že každý národ ve svých tradicích nese sílu, moudrost a bohatství svých předků, ale nese si skrze to i sílu do přítomnosti. Z lásky ke svému národu může vyrůst láska k okolním národům a všem lidem na Zemi. Silně ctí také svůj rodný jazyk a říkají, že je důležité nekomolit svůj jazyk, protože i rodná řeč nese důležité poselství.

Pozitivní komunikace mezi žáky a učiteli, ale i dalšími lidmi spojenými se školou je dalším důležitým prvkem v Ruské rodové škole. Ve výuce se to projevuje používáním slovních spojení jako: „Existuje nějaké další řešení?“, „Když člověk chce, dokáže mnoho,“ atd., přísloví „Když se chce, všechno jde“, „Pojďme se na problém podívat z jiné strany“, „Každý v sobě nesete poklad, který je třeba dát světu“ oproti běžně používaným: „Ty to nedokážeš, zase to neumíš“, „Je to úplně špatně“, „Jsi lajdák“... Běžný systém takto bohužel degraduje člověka jako celek, což je v Ruské rodové škole zapovězeno.

Závěr

Jak je možné, že se zde děti učí tak rychle? Odpověď na tuto otázku v sobě nese celý ideový systém školy a způsob života ve škole, nastíněný v této kapitole. Ruská rodová škola je internátní, a také to je ruská škola. Každopádně se domníváme, že některé její používané metody výuky můžeme tvořivě aplikovat i v našich školách právě teď, když RVP dává svobodu, jakým způsobem učit. Každý člověk by si totiž ze „své školy“ měl odvézt ve svém srdci něco velmi cenného, co jej bude doprovázet po celý jeho život. A právě tohle v Ruské rodové škole umějí dokonale...

5.8. Hybridní školy v USA

V současné době probíhá v USA další zásadní posun v transformaci školství, a to tak, že žáci/studenti jsou vybavováni technologiemi v poměru 1:1 (tedy každý žák má svůj osobní počítač). Toto vše se pak odráží v nové organizaci výuky a tento vývoj je již dnes možné pozorovat na těch školách, které mají s integrací technologií do výukového procesu větší zkušenost a nebojí se změn. Ty největší změny lze pozorovat u tzv. **charter schools**. Jedná se o školy založené soukromými organizacemi, fungující na principu neziskovosti a disponující státním příspěvkem na žáka. Po celých Spojených státech rostou jako houby po dešti a celá řada z nich **chápe technologie jako základní prostředek umožňující jejich existenci**.

Na počítače orientované charter schools jsou novým typem škol, v nichž online počítačem řízená výuka jde nad rámec pouhého doplňku k metodám tradičním (tzv. e-learning a blended learning). Významná část jejich výukových aktivit se zde ale stále realizuje prezenční formou. Nelze je proto řadit do kategorie plně virtuálních online škol, které v USA již také existují a nabízejí doplňkové kurzy pro žáky běžných škol i plnohodnotné distanční studijní programy. A tak jsou zde popisované školy nového typu odborníky nazývány **hybridními**.

Tento nový způsob „chození do školy“ je pro současnou „síťovou online“ generaci mnohem přijatelnější než tradiční „sezení v lavicích“. Realizované činnosti a výuka tak trochu připomíná běžnou práci. Každý má své pracovní místo, kde si dělá, co potřebuje. Občas se schází s kolegy, odevzdává hotovou práci a dostává od nadřízených novou. Je docela zřejmé, že pro toho, kdo má na svém zdokonalování zájem, je hybridní škola velmi vhodnou volbou. Zatím ale není úplně jisté, zda to platí i pro ostatní – pro žáky nemotivované, handicapované apod.

Mezi známé charter school patří proslulá sanfranciská **Flex Academy** nebo řetězec škol **Rocketship Education** v okolí San Diega, jež má v přípravě žáků žijících v obzvláště znevýhodněném prostředí (nezaměstnaní, přistěhovalci) takové úspěchy, že získal od vlády grant ve výši 7 mil. dolarů na otevření dalších 30 škol po celých Spojených státech do roku 2015. O další podobné škole (**School of One**) se zmiňovala např. zpráva amerického ministra školství Arneho Duncana spojená s vyhlášením nového programu Transforming American Education.

5.8.1. Škola Carpe Diem

(česky „využij dne“, ang. „seize the day“)

Jedná se o arizonskou střední školu se sídlem v městečku Yuma na hranici s Mexikem. Toto umístění již samo o sobě napovídá, jaká je asi struktura jejích žáků. Více než 50 % z nich má nárok na bezplatný oběd (jejich rodiny mají nízký příjem). Škola existuje již 5 let a v posledních dvou letech je vůbec nejrychleji se zlepšující školou (ve výsledcích plošných testů) v celé Arizoně.

a) Výuka

Školní den na Carpe Diem začíná příjezdem všech téměř 300 žáků kolem 7.15 ráno. U vchodu se všichni pomocí čipové karty přihlásí a jdou se převléknout. V 7.45 by již všichni měli sedět u svého počítače ve velkém sále nazvaném Vzdělávací centrum. Prvních 55 minut pracují žáci samostatně. Pohybují se v prostře- dí, kde je jejich činnost kontrolována systémem řízení výuky, který byl vyvinut pro potřeby školy na základě vzdělávacích standardů státu Arizona. Všichni používají sluchátka, protože pracují s interaktivními multimediálními aplikacemi plnými animací, videí, zvuků, kvízů a her. Mezi žáky se pohybují k tomu účelů vyškolení asistenti, jejichž úkolem je pomáhat řešit všechny problémy jak s výukovým obsahem, tak s funkcí počítačů, a navíc by měli být schopni se vžít do duševního stavu žáků a mluvit s nimi o všem, co by jakýmkoli způsobem mohlo ovlivnit jejich schopnost učit se.

Učitelé sledují výsledky žáků denně. Scházejí se s nimi k individuálním konzultacím, které jsou zaměřeny na korigování nedostatků, vysvětlování nejasností a zadávání doplňkových úkolů. Žáci ovšem mají i skupinové aktivity. Celý den se v 55minutových intervalech (hodinách) střídají v laboratořích, dílnách, v tělocvičně apod. Kromě toho realizují též různé projekty, v nichž spolupracují napříč ročníky. Každý den v životě školy je tak úplně jiný.

b) Principy

Podle odhadu zakladatele Carpe Diem Ricka Ogstona **tráví žáci u počítače přibližně 50 až 70 % školního času**. Mohou ovšem pracovat úplně stejně z domova, nebo jsou-li na cestách (či nemocní). Systém adaptivních kurzů se tak stává základním pilířem individualizace výuky podle potřeb každého jednotlivého

žáka. V jeho rámci mohou všichni, omezení jen svými schopnostmi, dospět až k maximu svých možností. Systém automaticky vytváří celkový statistický přehled dosažených výsledků včetně úrovně splnění výukových cílů kurzů. Výsledky jsou jednou týdně automaticky odesílány e-mailem rodičům.

Průchod všemi on-line kurzy je adaptivní. To znamená, že **výběr aktuální výukové aktivity je závislý na předchozích individuálních výsledcích u každého žáka.** Ten, kdo něco nepochopil, musí opakovat, a ten, kdo látku zvládl, jde dál. Proto je ve stejném okamžiku každý žák na jiném stupni plnění úkolů. Ty rychlejší nikdo nezdržuje potřebou opakovaného vysvětlování. Motivací ke zdárnému zvládnutí všech výukových aktivit je, kromě jiného, též skutečnost, že v pátek do školy chodí jen ti žáci, kteří musí absolvovat některý z doplňkových programů, do něhož se kvalifikují špatnými výsledky.

5.8.2. School of one

School of One v New York City je nižší střední škola (6.–9. ročník), kde mají zvláštní program pro výuku matematiky u šestáků. Výuka je realizována prostřednictvím technologií a místo tradičních tříd se všech 80 žáků učí ve flexibilních skupinách. Cílem je získat znalosti a schopnosti, jež jsou na základě standardů popsány pomocí 77 kompetencí. Učitelé mají k dispozici celkem 1000 různých výukových objektů (lekcí, cvičení, digitálních materiálů), které jsou zaměřené na splnění požadavků. Každý žák prochází průběžným každodenním hodnocením, které je vodítkem pro učitele při organizování jeho další výuky, případně pro nasazení mimořádných prostředků dříve, než se nějaký problém stane obtížně řešitelným. Rozhodnutí, zda má žák pracovat samostatně, ve skupině nebo hrát specializovanou hru, závisí nejen na tom, kterou látku dosud nezvládl, ale též na jeho osobních preferencích. To znamená, že výuka je přizpůsobena každému na míru, neboli individualizovaná, čímž je vytvořen dostatek prostoru pro děti, které mají určité nadání a potřebují individuálnější přístup, jelikož jim obecné metody většinou nevyhovují a nezaměřují se na zdokonalování právě toho jejich talentu.

5.8.3. Forest Lake

Forest Lake je škola pro téměř 600 žáků od předškolního věku do 5. třídy, specializovaná na technologie. Každá třída je vybavena interaktivní tabulí a hlavně tzv. Tech zónou, což je koutek s osmi počítači připojenými k internetu. Kromě toho disponuje ještě dalšími pomůckami, jako digitálními fotoaparáty, kamerami, hlasovacím zařízením apod. Technologie zde ale nejsou cílem, nýbrž pouze prostředkem.

Cílem Forest Lake je vést každého žáka po jeho vlastní cestě k těm nejlepším možným výukovým výsledkům. Technologie jsou hlavním nástrojem umožňujícím toho dosáhnout. Je pozoruhodné, zjistíte-li, že v učitelském sboru nejsou žádní skuteční počítačová experti – převládají starší zkušené učitelky,

kteří dobře vědí, že tajemství úspěchu nespočívá v tom, jaký nástroj používáš, ale jak ho používáš. Paní ředitelka Kappy Cannon to vyjadřuje takto: „*Naši učitelé mohou klidně učit s tyčičkami nebo s papírovým pytlíkem. Kvalitní výuka je vždy založena na blízkém vztahu mezi učitelem a žákem.*“

Když přijdete do libovolné třídy, můžete spatřit žáky při různých aktivitách, většinou individuálně zaměřených. V reálné výukové situaci jsou třeba druháci paní učitelky Tamiky Lowe rozdělení tak, že čtyři čtou knihu, pět jich právě ručně na papír zaznamenává své zážitky ze čtení, jeden poslouchá zvukovou nahrávku knihy, jeden dělá specializovaný test čtení firmy Scholastic na laptopu, další čtyři tvoří na počítačích v Tech zóně příspěvky do třídního blogu a pět se jich učí na interaktivní tabuli správně používat číslice pomocí jakéhosi programu vytvořeného na University of South Carolina.

Učitelka soustavně kontroluje postup všech a pečlivě vybírá každému příští vhodnou výukovou aktivitu. K hodnocení výsledků využívá mnoho různých forem – pozorování, rozhovory, písemné úkoly, ale též zpětnou vazbu z počítačových aplikací.

Na příkladu jednoho žáka, který má značné problémy se čtením a psaním, Kevin Durden vysvětluje přínos technologií. Onen žák se rozhodl použít program Comic Life k tvorbě vlastnoručně kresleného komiksu. Kreslení ho baví a komiksy na papíře maluje již od pěti let. Jejich nedílnou součástí jsou ale též slova, která vkládá autor postavám do úst. Napsat je, to nedělá onomu žákovi zdaleka takové potíže jako souvislý text. Kevin Durden je přesvědčen, že toto je jedna z cest, jak lze dítě se specifickými potřebami uvést na cestu zlepšení. A dodává k tomu: „Kdybych mu dal tradiční úkol, aby příběh napsal, dostal by určitě trojku nebo čtyřku, takhle má šanci být ze všech nejlepší. **Prostě nesmíte hledat nedostatky, ale nacházet schopnosti.**“

Úroveň znalostí je v USA ověřována též státními standardizovanými testy (jež jsou mimochodem velmi často pro svou zastaralost kritizovány). Jejich výsledky jsou veřejné a slouží k porovnávání škol. Forest Lake je nepatrně pod celostátním průměrem a neustále se mírně zlepšuje. To lze vzhledem ke zhoršující se sociálně-ekonomické struktuře obyvatel dané oblasti považovat za velký úspěch.

Úspěch Forest Lake je založen na spolupráci celého sboru. Každé dva týdny se schází tým složený z učitelů stejného ročníku spolu s koordinátorkou technologií a školní knihovnicí, tj. odborníci na média. Řeší vzniklé problémy, plánují další výuku a vzájemně se informují o nových nápadech, které posléze někdo z nich s asistencí koordinátorky ověří v praxi. Velmi podobně probíhají každý měsíc schůzky celého sboru.

5.9. Lesní mateřské školy

Cílem této podkapitoly není podat definice, ale nabídnout představu o formě předškolního zařízení, v kterém environmentální výchova a častý pobyt v přírodě hrají důležitou roli. Základní myšlenkou školek je totiž nepřetržitý pobyt dětí v přírodě. Za každého počasí, v létě i v zimě, většinou bez zázemí zděné školy. Pokud je zrovna špatné počasí, mohou se děti schovat do jurty, prostorného stanu známého z mongolských stepí, nebo do maringotky. Nemají žádnou klasickou jídelnu, toaletu ani vodovod.

Historie

Myšlenka „s dětmi venku za každého počasí“ má již dlouhodobou tradici ve skandinávských zemích. Dnes se zde běžně i v klasických mateřských školách setkáváme se spaním venku mimo budovu a s pravidelným programem v přírodě.

Pojem „lesní mateřská škola“ se objevil v roce 1954 v Dánsku, když Ella Flatau vyřešila nedostupnost mateřské školy pobytom s dětmi v lese. V Německu se lesní MŠ šíří od vzniku lesní MŠ ve Flensburgu v roce 1993 na základě přímých zkušeností zakladatelek Kerstin Jepsen a Petry Jaeger s dánskou koncepcí. K rychlému rozšíření lesních MŠ v Německu přispělo legislativní uznání, a s tím spojené státní financování. V roce 2008 fungovalo podle Imgrad Kutsch přes tisíc lesních MŠ a jejich počet stále stoupá. Důvod je nasnadě: nízké náklady na zřízení a provoz a poptávka ze strany rodičů. Lesní MŠ dnes existují také ve Švýcarsku, Rakousku, Velké Británii, USA nebo Japonsku.

Společné znaky lesních MŠ, zaměřené na rozvoj dětí:

- o učit se celostně, tzn. všemi rovinami vnímání
- o rozvíjet jemnou a hrubou motoriku prostřednictvím rozmanitých podnětů a možností pohybu v přírodě
- o podpořit smyslové vnímání přímou zkušeností
- o rozvíjet kreativitu a fantazii při využití rozmanitých přírodních prvků
- o podpořit vědomí sounáležitosti mezi dětmi navzájem a se živou a neživou přírodou
- o prožít rytmus změn ročních období a přírodních jevů
- o seznámit se s místem a přírodním prostředím, které je blízké, a vytvořit si k němu pozitivní vztah
- o zažít a poznat rostliny a živočichy v jejich původním životním prostředí, poznat různé přírodní ekosystémy
- o umožnit dětem, aby poznaly své tělesné hranice
- o prožít ticho a naučit se být citlivější k mluvenému slovu
- o poznat hodnoty lesního společenství a hodnoty lidské společnosti

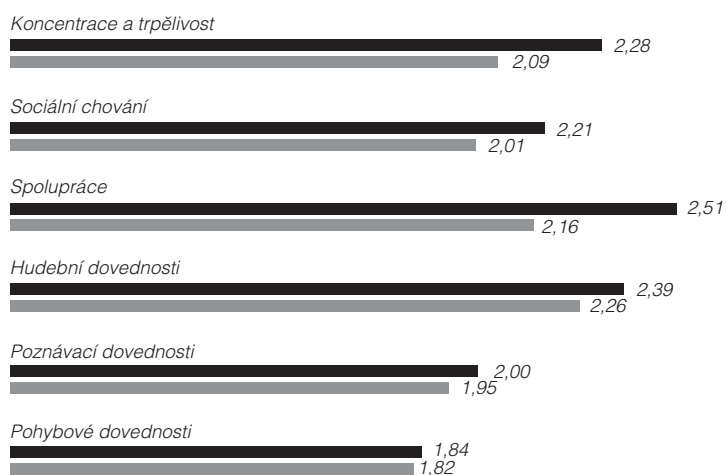
Výzkum

Ve výzkumu školní připravenosti dětí z lesní MŠ byly sledovány dovednosti dětí v šesti oblastech. Bylo prokázáno, že častý pobyt v přírodě děti ve všech těchto směrech rozvíjí srovnatelně s běžným režimem MŠ. Mezi nejčastěji zmiňované oblasti znalostí, dovedností a postojů rozvíjených v lesní MŠ patří:

- o Rozvoj kreativity – Výzkum ze Švýcarska potvrdil předpoklad, že děti hrající si často v pestrém přírodním prostředí jsou kreativní. Příčinou může být i skutečnost, že v lesní MŠ nejsou předpřipravené hračky a děti si předměty hry nalézají v přírodninách kolem sebe. Rozvoj tvořivosti je proto součástí pestré palety kompetencí, které jsou pobytom v lese rozvíjeny.
- o Rozvoj sebevědomí a sebepojetí – Děti se v lesní mateřské škole učí poznat vlastní hranice, pocity a potřeby. Jednou z prvních příležitostí k poznání vlastních potřeb a pocitů v lesní mateřské škole je proměnlivost teploty při různých činnostech. Les pomáhá rozvíjet sebevědomí tím, že nabízí rozmanité podněty k aktivitám s různým stupněm obtížnosti. Každé dítě si může najít strom, na nějž dokáže vylézt, větev, kterou přeskochí, rostlinu, kterou umí určit. Zároveň také poznává, že se svými schopnostmi mezi sebou přirozeně lišíme. Pokud není pedagogy vytvářeno soutěživé prostředí, cítí se i fyzicky slabší děti v lese dobře.
- o Rozvoj motoriky – Prostor k pohybu v lesní MŠ přispívá nejen k rozvoji motoriky, ale i k podpoře zdraví dětí (rozvoj plic, oběhového systému, prevence obezity). Při pohybu jsou zapojeny smysly, zejména zrak a hmat, je rozvíjena prostorová orientace. Děti se také učí rozpoznat a respektovat hranice své fyzické zdatnosti a rozvíjejí znalosti o svém těle, když zapojují různé svalové skupiny.
- o Znalosti o přírodě a ekologii
- o Rozvoj sociální kompetence – V lese vzniká celá řada situací vyžadujících spolupráci, řešení konfliktů dohodou, respekt, rozpoznání pocitů druhého. Při pobytu v lese hraje důležitou roli vzájemná pomoc.

Byla také provedena studie, která sledovala rozdíly mezi dětmi, jež navštěvovaly běžnou MŠ, integrovanou lesní MŠ a samostatnou lesní MŠ. Dovednosti dětí byly hodnoceny na začátku a na konci školního roku pomocí standardizovaných testů. Zde se můžete seznámit s výsledky.

Dovednosti dětí z lesních MŠ (černě) a běžných MŠ (šedě) v první třídě ZŠ:

V České republice se lesní MŠ pomalu dostává do povědomí odborné i široké veřejnosti. Česká legislativa tuto formu předškolní výchovy nezná. Plánovanou lesní MŠ proto nelze zařadit do rejstříku státem podporovaných vzdělávacích institucí. Lesní MŠ se pohybuje tedy v legislativním vakuu neziskové činnosti, případně živnosti. Proto zatím v České republice nenalezneme lesní MŠ, ale „dětský klub“ či „rodinné centrum“. V takovém případě se na ně uvedené vyhlášky nevztahují. Zároveň jsou tím však připraveny o možnost uznání jakožto plnohodnotného vzdělávacího zařízení a zůstávají paradoxně drahou alternativou po boku dalších soukromých mateřských škol, vyznačujících se obvykle luxusním zázemím a finančně nákladným programem. V České republice narůstá počet rodičů i pedagogů, kteří oceňují možné přínosy pravidelného pobytu předškolních dětí v přírodě. Od září 2010 zahájilo provoz šest iniciativ založených na myšlence lesní mateřské školy, od té doby jich v ČR vzniklo zhruba dvacet a vzhledem k jejich minimálním požadavkům pro zázemí a výborným koncepčním principům bude jejich počet a zájem o ně stále růst.

5.10. Organizace zabývající se „revolucí ve vzdělávání“

Během posledních 100 let došlo k mnoha událostem ve světě, které stále velmi ovlivňují lidské chování. Vždyť to není tak dávno, kdy lidé u nás nemohli dělat, co chtěli, měli omezené množství potravin, byli neustále pod dohledem „systému“, který chtěl mít vše pod kontrolou, a v lidech panoval strach, pocit nesvobody a netolerance. Na základě všech těchto událostí a situací vznikl i současný vzdělávací systém, který, jak v tuto chvíli vidíme, ztratil svůj původní koncepční význam, a to učit se a zároveň dělat, co nás baví.

Proto je čas na revoluci, evoluce situaci nezachrání, jen vylepšuje „porouchaný model“ vzdělávacích systémů. Klíčová je změna v přístupu ke vzdělávání – od standardního školského přístupu k přístupu osobnímu. Od mechanického rozvoje „správných“ znalostí a dovedností k organickému pojetí, kdy je hlavním cílem vytvoření podmínek pro objevení a růst jedinečného talentu osobností. Tímto cílem se zabývá také sir Ken Robinson, který je mezinárodním lídrem v rozvoji vzdělání, kreativity a inovací. Je jedním ze světově uznávaných vůdčích osobností, který má svými projevy obrovský vliv na posluchače. Jeho známá videa z roku 2006 a 2010 na prestižní přednášce TED (www.ted.com) se promítala ve 150 státech a vidělo je zhruba 200 milionů lidí.

http://www.ted.com/talks/lang/eng/sir_ken_robinson_bring_on_the_revolution.html

http://www.ted.com/talks/lang/eng/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html

Sir Ken Robinson vidí situaci, kdy se u řady lidí talent využívá mizivě, jako krizovou. Je výzvou podpořit žití naplněných životů – kdy je radostí tvořit/dělat to, v čem jsme nadaní. Změna výrazně přispěje k rozkvětu celé společnosti, neboť lidská společnost je založena na diverzitě, ne unifikaci talentu. To, co je důležité pro splnění vlastních snů a snů našich dětí ... je změna – revoluce.

Organizací, jež se v dnešní době zabývají změnou vzdělání a přístupu k dětem, je mnoho, proto bude v této studii zmíněno podrobněji pouze několik z nich. Vybrali jsme takové, které jsou svým přístupem více či méně unikátní.

5.10.1. Lumiar

Škola Lumiar patří do skupiny škol nazývaných **Svobodné školy**. Tyto školy jsou charakteristické přístupem, kdy studenti a učitelé se svobodně a rovnoprávně zúčastňují „školní demokracie“. Ve svobodných školách se společně sdílejí mezi studenty a učiteli rozhodnutí nad záležitostmi jako bydlení, práce a vzdělávání. Mezi další známé školy tohoto typu patří například:

- o Summerhill – nejstarší ze svobodných škol, vznikla už v roce 1921
- o The Blue Mountains School

Škola Lumiar sídlící v São Paulu byla založena v roce 2002 a jedná se o malou, soukromě financovanou školu sestávající z 68 studentů. Velikost tříd je okolo dvaceti studentů, je tam celkem osm učitelů na plný úvazek a 28 učitelů- brigádníků. Poměr studentů na jeden počítač je 10:1. Instituce Lumiar je nezisková organizace, jejímž hlavním účelem je navrhovat vzdělávací programy pro školy Lumiar a kontrolovat, jestli výuková praxe, kterou školy provádějí, je soudržná. Ředitelem Lumiaru jsou manželé Ricardo a Fernanda Semlerovi, a ti věří, že vzdělání je nejdůležitější částí ekonomického, sociálního a kulturního pokroku každého státu.

Lumiar nabízí formální vzdělání pro děti a dospívající od 0 do 14 let, které je založeno na demokratickém vedení, kdy učitelé, studenti a rodiče sdílejí dohromady zodpovědnost za školní komunitu. Jejich hlavním cílem je nabídnout mladým lidem všech socio-ekonomických tříd příležitost stát se občanem: zodpovědným za své vlastní činy a schopným určit svůj životní směr v souladu se svým vnitřním nastavením. Ve škole Lumiar si studenti organizují a plánují ze dne na den své školní rozvrhy, a to už od chvíle, kdy dosáhnou věku 4 let.

a) Principy

Etické chování a svobodné hodnoty mohou být rozvinuty pouze tehdy, pokud jsou neustále procvičovány a vzejdou z konstantního dialogu všech zúčastněných. Je kontraproduktivní a nepoužitelné předkládat svobodné hodnoty do tematického obsahu a nepoddajných a pevně určených školních osnov. **Svoboda se musí prožít**. Studenti se musí účastnit všech se školou souvisejících událostí. Studenti se zde učí dotazovat se, rozvíjet argumentaci, tvořit vztahy, nebo třeba přesvědčovat ostatní.

Existují čtyři základní hodnoty, které prostupují principy svobodného vedení a jsou aplikovány školou Lumiar: **svoboda, zodpovědnost, transparentnost a přezkoumání rozhodnutí**. Tyto hodnoty nejsou trvalé, takže pokud dojde ke ztrátě jedné, všechny ostatní ztrácejí také smysl. Každý aspekt výuky v Lumiaru následuje právě tyto základní hodnoty. Účastí na rozhodování se člověk naučí rozhodovat se; procvičováním zvědavosti člověk rozvíjí svou kreativitu; sdělováním vlastních rozhodnutí se člověk stane zodpovědným.

b) Učení

Ve škole Lumiar jsou jednotlivé hodiny příležitostmi, kde tzv. mistři – lidé s určitými zájmy a vášní pro dané téma – mohou sdílet svoje znalosti a dovednosti se studenty. Každý den jednotlivé děti, stejně jako starší studenti a dospělí, předvádějí ostatním svou práci, jako je např. organizování prostoru, rozvoj svých individuálních projektů nebo třeba sdílení momentů, kdy se něco naučili. K tomu všemu se musí plně starat o sebe. To vše se pak odráží na jejich dalších volbách. Děti ze základní i střední školy si stanovují závazky ke studijnímu plánu se svými učiteli a rodiči. Dospělí tak pouze doprovázejí studenty tímto procesem.

c) Závěr

Lumiar je názornou ukázkou toho, jak může škola fungovat i v rámci omezeného vzdělávacího systému, a k tomu je navíc schopna poskytnout progresivní, demokratický a individuální přístup pro výuku studentů ve 21. století.

5.10.2. Školy bez učitele

Dnešní děti potřebují nejenom základní vzdělání, ale také schopnost poradit si v komplikovanějším a propojenějším světě. Je potřeba vytvořit vzdělání, které osloví všechny sociální vrstvy a pomůže je vzájemně propojit. Nyní, více než kdy předtím, je důležité hledat řešení, která doplňují strukturu tradičního vzdělání. „Minimální invazní vzdělání“ nabízí jedno takové řešení – řešení, které využívá moc spolupráce a přirozené zvědavosti dětí, aby se začaly učit.

Otcem myšlenky učení bez učitele je Sugata Mitra. Je profesorem na pedagogické univerzitě v Newcastlu a ve světě se proslavil svým experimentem zvaným „Díra ve zdi“ (**Hole in the wall**). Jedná se o experiment, kdy umístil počítač v kiosku v chudinské čtvrti v Kalkaji, Delhi v Indii. Dovolil jej dětem používat úplně svobodně. Experiment ukázal, že děti mohou být učeny velmi lehce počítačem, a to kompletně bez jakéhokoliv formálního vyučování. Sugata tomu dal termín „**Minimálně invazivní vzdělání**“ (Minimally Invasive Education).

Tato inovativní metoda výuky ukazuje, že je mnoho důvodů, proč děti mohou mít problémy s učením, speciálně když je jim učení nařízeno a učí se předmět, který dítě či mladého člověka, nebo dokonce i dospělého vůbec nezajímá. Školy také označují děti jako „neschopné se učit“ a umísťují je do různých specializovaných vzdělávacích institucí, i když dítě na to nemá potenciál, protože škola nebyla schopná dítě naučit základní dovednosti.

Tento druh vzdělání bez učitele prosazuje více způsobů, jak studovat a učit se. Učení je v podstatě proces, který každý z nás činí primárně pro sebe, a ne proces, který se dělá pro nás. Zkušenosti škol, které se drží tohoto přístupu, ukazují, že je mnoho způsobů, jak učit, a to bez jakéhokoliv zasahování do učení nebo zasahování učitele formou rozkazu. Například čtení se v těchto školách učí tak, že se žákům předčítá. Děti pak mají za úkol si příběh zapamatovat a následně ho přečíst. Jiné se učí z krabic od cereálií, jiné z návodu ke hrám nebo ze značek na ulicích. Některé děti se samy učí vyslovovat písmena, jiné slabiky nebo celá slova. Je zajímavé, jak uvádí Sugata Mitra, že děti v těchto školách nikdy nikdo nemusel nutit do čtení ani do psaní, a navíc nikdy neměly žádnou dyslexii. Nikdo z absolventů těchto škol není ve skutečnosti negramotný a je zajímavé, že většinou ani není schopen odhadnout věk, ve kterém se naučil číst, psát a počítat. Je nutné si uvědomit, že dítě má své vlastní metody na učení, vlastní tempo a hlavně každý je jedinečný, nejenom ve schopnostech učit se, ale také v úspěchu.

5.11. Online vzdělávání

Online vzdělávání je vhodná forma výuky, která může doplnit znalosti mimořádně nadaných dětí. Díky nezávislosti na místě je možné se začít vzdělávat od nejlepších učitelů po celém světě a vybrat si pouze takové oblasti, které nadaného zajímají, či kde potřebují doplnit znalosti. Online vzdělávání je výborná forma pro individualizaci vzdělávání, jež může vhodně doplnit dnešní tradiční školský systém.

Historie a definice

Online vzdělávání je zcela nová forma výuky, která se začala využívat teprve kolem roku 2000. Začala se šířit s masivním rozšířením počítačů a dostatečnou rychlostí připojení k internetu.

E-learning

Doposud jsme se nejčastěji mohli setkávat s formou tzv. e-learningu, což je skupina nástrojů pro tvorbu, aktualizaci, distribuci a vyhodnocování vzdělávání a správu znalostí v prostředí IT technologií. Jedná se o užitečné rozšíření prezenčního studia, kam přináší možnosti elektronické komunikace a testování znalostí. V dnešní době patří mezi standardní vzdělávací nástroje pro samostudium, které nevyžaduje přímou účast lektora/učitele. Využívá se například pro jazykové vzdělávání, počítačové vzdělávání, zákonné školení apod.

Webináře

S nástupem vysokorychlostního internetu se začíná rozšiřovat také vzdělávání prostřednictvím tzv. webinářů (online seminářů) a videokonferencí (hardwarových nebo softwarových, např. přes Skype). Tato forma začíná být v ČR aktuální asi od roku 2010, kdy dosáhla penetrace vysokorychlostního připojení více než 60 % domácností a více než 90 % firem a škol.

Samotné webináře se pořádají v předem vyhlášených termínech přes internet. Účastníci se přihlásí jednoduchým způsobem do virtuální místnosti, kde vidí lektora, sledují jeho prezentaci a komunikují s ním hlasem přes webovou kameru nebo chatem. Více například na www.webinare.cz

Výhody a nevýhody

Výhody e-learningu

- Nezávislost na místě a čase učení.
- Individuální rychlost učení.
- Nižší náklady na distribuci učiva.
- Snadná aktualizace informací.
- Zábavnější interaktivní obsah než čtení.
- Možnost sledovat průběh vzdělávání jednotlivých účastníků.
- Dostupnost učiva v okamžiku, kdy je zapotřebí.
- Kvalitní nástroje pro testování účastníků.

Nevýhody e-learningu

- Nevhodný pro všechny typy kurzů – chybí živý lektor.
- Při náročnějších tématech může snadno dojít k nepochopení.
- Vyšší nároky na disciplínu studujícího.
- Chybí interakce s ostatními studujícími nebo lektorem.
- Nelze realizovat skupinové aktivity.
- Náklady na zavedení e-learningu.
- Bez lektora (udává tempo) občas tendence studentů k povrchnímu „projetí“ daného tématu – nižší stupeň zapamatování látky.

Využití e-learningu ve školním prostředí

- Vytvoření kurzů pro klasické prezenční hodiny – dodatečné studijní materiály – prezentace, texty, webové odkazy, videa, interaktivní prezentace.
- Cvičné testy, ostré známkové testy, testy přímo v hodinách.

- Kurzy pro dlouhodobě nemocné studenty – zadávání a odevzdávání úkolů, kontakt s učiteli a studenty.
- Sdílení vědomostí mezi studenty v diskusních fórech, wikiplíech a na sociálních sítích.
- Vzdělávání pedagogů v opakujících se školeních, sdílení vědomostí mezi pedagogy z několika škol.

Nevýhody webinářů

- Vyžadují spolehlivé připojení k internetu.
- Chybí osobní kontakt.
- Udržení pozornosti posluchačů.
- Zapojení účastníků do konverzace.
- Spolehlivost webinářového systému.
- Výpadek lektora nebo účastníka.
- Špatná kvalita zvuku či videa.

Výhody webinářů

- Nezávislost na místě.
- Efektivní využití času.
- Úspory nákladů na cestovné.
- Účast na webináři i z domova nebo v případě nemoci.
- Základní látku se naučí student sám, náročnou od lektora.
- Webinář lze kdykoliv opakovat.
- Realizace skupinových aktivit v rámci webinářů.
- Možnost získat učitele/lektora odkudkoliv.

Využití webinářů ve školním prostředí

- Studium složitějšího učiva, které si potřebují studenti několikrát zopakovat.
- Příprava učiva pro samostatné studium v rámci domácí práce.
- Výuka studentů, kteří se nemohou dostavit do své třídy, nebo jsou nemocní.
- Využití externích specialistů pro přednášku nebo seminář s nízkými časovými nároky.
- Předávání zkušeností učitelů mezi jednotlivými školami.
- Vzdělávání učitelů v nejrůznějších oblastech.

Závěr

Podle nedávno zveřejněné studie zde: (<http://www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>) realizované ministerstvem školství v USA, kde se prováděla meta-analýza studií zabývajících se online vzděláváním, bylo konstatováno, že online vzdělávání při maximálním využití všech dostupných nástrojů (e-learning, webináře, videokonference) poskytuje lepší výsledky než klasické fyzické vzdělávání.

Online vzdělávání totiž poskytuje jednu zásadní výhodu oproti fyzickému vzdělávání, a to možnost 100% individualizace vzdělávání. Žákovi/studentovi je tak předkládáno automaticky učivo v takové podobě, která mu nejvíce vyhovuje (psané, poslechové, obrazové, herní atd.). Navíc je mu neustále měřena jeho úroveň znalostí a v případě nedostatečných znalostí je mu automaticky předloženo opakování. Na tomto principu v současné době vznikají (zatím jen v zahraničí) nejrůznější online

školy. Pro příklad uvádíme www.knewton.com (plně individualizovaná příprava na americké verze státních maturit) nebo www.englishstown.com (největší online škola angličtin, individualizovaná na znalostní úroveň studenta).

6. Analýza výsledků psychodiagnostického šetření Barvy života

V rámci první výzkumné fáze projektu „Nadání... brána k úspěchu“ byla použita metoda Barvy života (viz kapitola 4.5.). Cílem výzkumné fáze bylo ověřit nástroj, který by „relativně“ jednoduše identifikoval nadání/talent dítěte. Výzkum probíhal pomocí psychodiagnostického šetření Barvy života a bylo diagnostikováno celkem 334 dětí hlavně z Moravskoslezského kraje. Tyto děti byly vybrány podle empirického kritéria (byly určeny řediteli, třídními učiteli nebo rodiči na základě výsledků ve škole, nebo v mimoškolních aktivitách).

Analýza výsledků

Při analýze výsledků psychodiagnostických šetření se zjistilo, že jsou významné rozdíly mezi dětmi do jedenácti a nad jedenáct let. Proto také interpretace je rozdělena do dvou částí – do jedenácti let a nad jedenáct let. Výstupy z těchto testů kromě identifikace talentu nabízí doporučení a metodické pokyny pro rodiče, učitele a další pracovníky volnočasových institucí.

a) Děti do jedenácti let (tj. s datem narození od roku 2000)

Děti tohoto věku spadají do kategorie mladší školní věk, tj. první stupeň základní školy. Mají za sebou velký skok v podobě zahájení školní docházky, jsou na ně kladeny nároky v podobě učiva a s tím souvisejícího zkoušení a následného hodnocení.

Důležitou informací je, že se nadané děti v oblasti sebepojetí neliší od ostatních vrstevníků. Vynikat potřebují v populačně pestré společnosti, to znamená, že skupina musí obsahovat i děti s nižším nadáním, a ne pouze děti stejně nadané, jako jsou ony samy. U nadaných se objevují zesílené mechanismy sexuálního sebepojetí, to znamená větší potřebu potvrzení své mužské, respektive ženské role. Což se ukazuje jako hnací síla dalšího jednání.

Tyto děti se obvykle neshodnou s rodiči na výběru aktivity, ve které mají vyniknout. Děti tak nemohou prožít kvalitní pohlcení – vnitřní naplnění vykonávanou aktivitou. Na kvalitě výkonu se ovšem nucený/chybný výběr aktivity neprojevuje, protože kvalita nadání kompenzuje nevhodnost výběru. Tím, že je nevhodně zvolená aktivita nepohlčuje, není potvrzena ani jejich mužská, ani ženská role.

Nadané děti v tomto věku mají silnou potřebu setrvat ve své skupině – již si tam vytvořily vazby, postavení – a přitom

právě tento věk (10–11 let) je obdobím přechodů na víceletá gymnázia. Děti jsou tak vytrženy z – pro sebe přínosného – prostředí.

V tomto období nadaní své aktivity dělají spíše navenek (pochvala ze strany rodičů) než pro vnitřní prožitek. To znamená, že ačkoliv je rodiči zvolená aktivita nevhodná, budou ji vykonávat do sebezničení. Proto, aby se dostavil pocit úspěšnosti, musí být jejich činnost v souladu s jejich ambicí – to, co chtějí dělat.

Důležitý je také rodičovský soulad – ukázka ženského a mužského principu. Pokud tyto principy chybějí, nadané děti se učí obcházet pravidla (např. nenavštěvují kroužky, apod.). Z pohledu dítěte má právo veta matka – zakázat, zastavit něco; hodnocení je ale důležitější ze strany otce.

Nadané děti jsou ochotny vrhnout se „po hlavě“ do jakékoliv aktivity, rozhodující je názor rodičů na danou aktivitu.

V tomto věku mají nadaní velmi dobrou cenzuru chování – velmi striktně rozlišují mezi dobrým a špatným chováním a mezi opravdovostí-upřímností chování.

b) Děti nad jedenáct let (tj. s datem narození do roku 1999)

V první řadě je potřeba si uvědomit, že v tomto věku začíná období puberty, následované adolescencí, je to období velkých změn jak tělesných, tak především duševních. Dětem se začínají dramaticky měnit názory, mají odlišný pohled na svět, myšlení začíná být černobílé (buď je to dobré, anebo špatné, nic mezi tím). Vrstevníci a jen ti o málo starší jsou „jediní, kteří jim rozumí“.

Hlavním motivem jednání těchto dětí v tomto věku je kreativita. Velmi oceňují, že mohou vynikat mezi vrstevníky. Touží být „experty ve skupinách“, vést ostatní, učitelé tohoto jevu bohužel neumějí využít. Děti si vybírají jednu oblast, ve které jdou do hloubky – hledají detaily, jedná se o „expertní přínos“.

V tomto období již rodiče přestávají chválit, začínají úspěchy svého nadaného dítěte vnímat jako „samozřejmost“, děti ale potřebují i nadále ocenění. Mají pocit, že mají na pochvalu právo, pochvala jim pak zpětně umožní potvrzení ženské, respektive mužské role.

Toto období je pro nadané obdobím stylizace, stylizují se uniformitou – jednotností („nevybočovat“). Potřebují si potvrdit své kompetence vymyšlením a organizací vlastních aktivit. Nadané děti hledají výkonové pozitivní vzory a silné osobnosti, tj. přirozené autority, které mohou následovat.

Činnosti již nevykonávají až do sebezničení, odmítají se obětovat, činnost již dělají pro sebe. Stále ale přetrvává potřeba vnějšího hodnocení, moderování (komentáře okolí) a potřeba „publika“.

Pokud mají nadání pocit, že jsou v něčem nejlepší, je pro ně stejně důležité vědět, v čem jsou nejlepší. Již nechtějí investovat tolik energie do činnosti, ale chtějí být výjimeční (např. jediní z rodiny, apod.). Svou dovednost již používají také jako „argumentační zbraň“.

Závěr

V referenční skupině dětí, které prošly pilotním testováním, se potvrdilo, že existují charakteristiky, které jsou skupinově i jednotlivě odlišné od populační obvyklosti. Tyto charakteristiky jsou nástrojem měřitelným a mohou napomáhat identifikaci jedinců, kteří odpovídají profilu referenční skupiny, tedy dětí ve škole indikovaných jako mimořádně nadané dítě.

7. Závěry

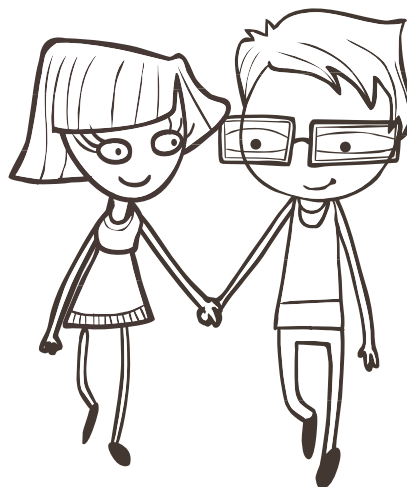
Cílem této studie bylo zmapovat dostupné metody a nástroje, které lze využívat pro identifikaci talentu/nadání lidí (tedy dětí i dospělých), a dále vytvořit přehled nejzajímavějších praktických vzdělávacích systémů a přístupů z celého světa, s nimiž je možné se setkat a jež prokazatelně zohledňují a dále rozvíjejí individuální schopnosti a talent/nadání každého dítěte.

V případě identifikace talentu je zajímavé, že mnohé z nejvyužívanějších metod současnosti se stále ve značné míře prosazují, a to i přesto, že již byly dávno překonány, respektive bylo dokázáno, že výsledky, jež poskytují, mají jen nízkou, nebo dokonce žádnou vypovídací schopnost. Doporučovali bychom se proto zaměřit na větší propagaci právě těch metod, které skutečně dokáží poskytnout relevantní a především snadno interpretovatelné výsledky pro děti i rodiče, a kde lze získat jasný výstup s doporučením, co by měli děti a rodiče dělat.

Další neméně zajímavý je fakt, že sice hledáme způsoby, jak identifikovat talent/nadání dětí, ale jaksi se zapomělo na rodiče a učitele. Bohužel to nemáme podloženo tvrdými daty, ale při našem „interním průzkumu“ mezi rodiči a učiteli na otázku „Jaký je váš talent?“ dokáže skutečně odpovědět méně než jeden z deseti lidí. Jak potom mohou takoví rodiče nebo učitelé pomáhat s rozvojem talentu svých/svěřených dětí? I proto by se mělo s rozvojem talentu začít právě u „dospěláků“, kteří při kvalitním povědomí o svém talentu následně dokáží automaticky vést/motivovat také své „dětské okolí“. Na druhou stranu, pokud tito dospěláci neznají sami sebe, tak jakákoliv snaha může být naopak kontraproduktivní.

Velice závažnou otázkou je, jaký zvolit přístup pro rozvoj talentu/nadání dětí. Ideální stav by byl takový, kdy by si každý rodič/dítě mohl zvolit vzdělávací systém podle své „životní – rodinné filozofie“, který jim nejvíce vyhovuje. Co mají totiž všechny alternativní přístupy a systémy, podporující jedinečnost každého dítěte, společné, to je především zaměření na rozpoznání individuálního talentu/nadání a následně jeho silná podpora. A právě to bychom se měli snažit maximálně podporovat.

Samozřejmě tím nechceme říci, že neexistují „tradiční“ školy, které by pracovaly s talentem/nadáním dětí a uměly jej podporovat. V kontextu naší studie se ovšem domníváme, že takových škol je v ČR jako šafránu, a při bližší analýze bychom dospěli k závěrům, že se více či méně přibližují spíše k některé z alternativních větví.

8. Použitá literatura

Knihy:

1. Malcolm Gladwell – Mimo řadu – Outliers – Story of Success, vydalo nakladatelství Dokořán s.r.o. 2009
2. Michael J. Gelb – Myslet jako Leonardo
3. Tom Rath – StrengthsFinder 2.0, vydalo Gallup Press 2007
4. Travis Bradberry, Jean Greaves – Emotional Intelligence 2.0, vydalo Talent Smart 2009
5. Marcus Buckingham, Donald O. Clifton – Now, discover your strengths, vydalo The Free Press 2001
6. Jonah Lehrer – Jak se rozhodujeme?, vydalo nakladatelství Dokořán 2010
7. Daniel Goleman – Emoční inteligence, vydalo nakladatelství Columbus 1997
8. Geoff Colvin – Talent is Overrated, vydalo Penguin Group 2008
9. Tom Rath, Jim Harter – Well Being, vydalo Gallup Press 2010
10. Gary Gordon – Building Engaged Schools, vydalo Gallup Press 2006

Internetové zdroje:

11. www.centrumpsychoterapie.cz/pouzivane-metody/mbti/
12. www.stainerconsulting.cz/mbti/Informace_o_osobnostnich_typech.php
13. www.outdoorsolutions.cz/cz/dokumenty/?act=get&check=0423b54a62a0baa438b31a103bc7e0b2&id=20
14. www.kornferry.com/BoardandCEOServices
15. www.iwaldorf.cz/wald_ped.php?menu=ped-owa
16. www.montessoricr.cz/Montessori_principy.php
17. www.montessori-pastviny.cz/zakladni-principy/
18. studium.propsychology.cz/system/files/ALTERNATIVN%C3%8D%20PEDAGOGIKA.doc
19. www.waldorf-semily.cz/web/data/dokumenty/1296590196/soubory/svp1.pdf
20. lafia.sweb.cz/?pg=clanky
21. spomocnik.rvp.cz
22. www.mzp.cz
23. www.zkola.cz
24. www.lumiar.org.br/english/index.html
25. www.hole-in-the-wall.com/insight.html
26. www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf
27. www.strengthsfinder.com
28. www.barvyzivota.cz
29. elearning.rvp.cz/
30. www.englishtown.com
31. www.knewton.com
32. www.opengate.cz
33. www.lominger.cz
34. www.lominger.com
35. www.socionika.eu
36. www.ted.com/talks/lang/eng/sir_ken_robinson_bring_on_the_revolution.html
37. www.ted.com/talks/lang/eng/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html
38. www.webinare.cz
39. <http://www.wikipedia.org/>
40. www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/21524-testy-inteligence-zachyti-jen-cast-schopnosti.html
41. www.zaria.cz/clanek/psychologie/iq-neboli-inteligencni-kvociant/15972
42. psychologie.doktorka.cz/co-je-to-emocni-inteligence/

Poznámky

Poznámky

Poznámky

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ